

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему **Формування гендерної компетентності магістрів – педагогів вищої
школи засобами інформаційних технологій**

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0110
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
освітньої програми Педагогіка вищої школи
Д. С. Маркіш-Ковальов

Керівник доцент кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності, к.пед.н.,
доцент Голованова Т.П.

Рецензент завідувач кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності, д.пед.н.,
професор Іваницький О.І.

Запоріжжя

2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології

Кафедра педагогіки та психології освітньої діяльності

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Освітня програма Педагогіка вищої школи

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

д.пед.н., проф. О.І. Іваницький

«___» _____ 2021 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

Маркіш-Ковальова Дмитра Сергійовича

1. Тема роботи Формування гендерної компетентності магістрів – педагогів вищої школи засобами інформаційних технологій
керівник роботи Голованова Тетяна Петрівна, к.пед.н.
затверджені наказом ЗНУ від «30» липня 2021 року № 1136-с
2. Строк подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи аналіз наукових джерел, вивчення філософської, соціологічної, психолого-педагогічної та науково-методичної літератури
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) розглянути компетентнісний підхід як основу підготовки магістрів – педагогів вищої школи; проаналізувати сутність гендерної компетентності магістрів-педагогів вищої школи; дослідити особливостей навчання сучасних студентів в процесі формування гендерних компетентностей засобами інформаційних технологій; розкрити педагогічні аспекти використання інформаційних технологій в процесі формування гендерної компетентності магістрів-педагогів; розробити методичні рекомендації до використання інформаційних технологій як засобу підвищення ефективності формування гендерних компетентностей магістрів – педагогів.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

=

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Голованова Т.П., доцент		
Розділ 1	Голованова Т.П., доцент		
Розділ 2	Голованова Т.П., доцент		
Висновки	Голованова Т.П., доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	листопад 2020 р.	Виконано
2	Робота з науковими джерелами	лютий 2021 р.	Виконано
3	Складання змісту	березень 2021 р.	Виконано
4	Написання вступу	квітень 2021 р.	Виконано
5	Робота над першим розділом	вересень 2021 р.	Виконано
6	Робота над другим розділом	жовтень 2021 р.	Виконано
7	Оформлення списку джерел	листопад 2021 р.	Виконано
8	Передзахист, нормоконтроль	листопад 2021 р.	Виконано
9	Захист	грудень 2021 р.	

Студент _____ Д. С. Маркіш-Ковальов

Керівник роботи _____ Т. П. Голованова

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І. В. Козич

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 98 сторінок, 75 джерел.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування особливостей формування гендерної компетентності магістрів-педагогів вищої школи засобами інформаційних технологій.

Об'єкт дослідження: процес формування гендерної компетентності магістрів-педагогів вищої школи.

Предмет дослідження: особливості формування гендерної компетентності магістрів-педагогів вищої школи засобами інформаційних технологій.

Методи дослідження: теоретичний аналіз джерел, порівняння, узагальнення, прогнозування, синтез, моделювання.

Теоретичне значення роботи полягає у визначенні поняття «гендерна компетентність магістрів-педагогів вищої школи», в окресленні інформаційних технологій, засобами яких можливе формування гендерної компетентності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблено методичні рекомендації до використання інформаційних технологій як засобу підвищення ефективності формування гендерної компетентності магістрів-педагогів вищої школи.

Галузь використання: Матеріали дослідження можуть бути використані в закладах вищої освіти, де здійснюється підготовка майбутніх магістрів заклади вищої освіти підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Ключові слова: ФОРМУВАННЯ, ГЕНДЕРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ, МАГІСТР-ПЕДАГОГ, ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЗАСОБИ, ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ.

SUMMARY

Markish-Kovalov D. S. Formation of Gender Competence of Masters of Pedagogy of Higher School by Means of Information Technologies.

The work is presented on 98 pages of printed text. The list of references includes 75 sources.

The purpose of the study: theoretical substantiation of the peculiarities of the formation of gender competence of masters-teachers of higher education by means of information technology.

Object of research: the process of forming the gender competence of master teachers of higher education.

Subject of research: features of formation of gender competence of masters-teachers of higher school by means of information technologies.

The competence approach as a basis of preparation of masters - teachers of higher school is considered in the work; the essence of gender competence of masters-teachers of higher school is analyzed; the peculiarities of teaching modern students in the process of forming gender competencies by means of information technology are studied; pedagogical aspects of the use of information technologies in the process of forming the gender competence of master teachers are revealed; methodical recommendations for the use of information technologies as a means of improving the effectiveness of the formation of gender competencies of masters - teachers.

The practical significance of the results of the study is that developed guidelines for the use of information technology as a means of improving the effectiveness of the formation of gender competence of master teachers of higher education.

Key words: formation, gender competence, master teacher, institution of higher education, tools, information technologies.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	10
1.1. Компетентнісний підхід як основа підготовки магістрів-педагогів вищої школи.....	10
1.2. Сутність гендерної компетентності магістрів-педагогів вищої школи.....	26
1.3. Врахування особливостей навчання сучасних студентів в процесі формування гендерних компетентностей засобами інформаційних технологій.....	39
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРА – ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	43
2.1. Педагогічні аспекти використання інформаційних технологій в процесі формування гендерної компетентності магістрів-педагогів.....	43
2.2. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій.....	62
2.3. Особливості формуванні гендерних компетентностей магістрів – педагогів засобами чат-ботів	77
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні у сучасному суспільстві починає активно підніматися тема гендерного рівноправ'я, адже суспільство постійно змінюється та трансформується, приймаючи нові форми, які відповідають актуальним запитам суспільства. Результати та наслідки гендерної нерівності відображаються на усіх сферах нашого життя, незалежно від того, стосується це чоловіків чи жінок, дітей чи дорослих. Для того, щоб магістрам-педагогам досягти значних результатів у вихованні гендерної рівності серед студентів, потрібно не лише зміни на законодавчому та політичному рівнях, а й розробка сучасних методів донесення важливої інформації шляхом інформаційних технологій. Тому підняття питання гендерної компетенції сьогодні превалює у різноманітних культурних (кінематограф, література, пісні і т.д.) та масмедійних (ток-шоу, блогери і т.д.) сферах, але, нажаль, сучасні інформаційні технології в Україні мають пробіли у вихованні молоді гендерної компетентності.

В освітньому процесі вищої школи використовують сучасні інформаційні технології. Крім того, з'являються інформаційні технології, які активно використовують у соціальних мережах. І в цьому плані наукові дослідження та методичні рекомендації, що ґрунтуються на вивченні особливостей формування гендерної компетентності магістрів – педагогів вищої школи є необхідним компонентом забезпечення якості підготовки сучасних фахівців. Очевидно, що особливістю сучасного процесу підготовки магістрів-педагогів є орієнтація на результат. Ця проблема привертає увагу багатьох науковців. Сучасна педагогічна наука розробила науковий підхід до досліджуваної нами проблеми – компетентнісний. Його розроблено англійськими науковцями як суто соціокультурний. У педагогічній науці цей підхід представлений у роботах А. Хуторського, І. Бежа, О. Гури, Т. Голованової, О. Дубасенюк, В. Лозової та ін. Гендерну компетентність, цінності, стиль взаємовідносин, комплекс знань,

умінь та навичок, що дають змогу реалізувати принципи рівності прав і можливостей для представників різних статей, толерантність, – досліджували вчені: Н. Байдюк, С. Вихор, О. Васильченко, Т. Голованова, Т. Дороніна, О. Луценко, Т. Марценюк та ін. Інформаційні технології в освіті є предметом дослідження таких вчених, як: В. Биков, Я. Булахова, О. Бондаренко, В. Заболотний, О. Іваницький, Г. Козлакова, О. Міщенко, О. Пінчук, О. Шестопап та ін.

У сучасній літературі майже відсутні роботи, в яких би аналізувалися особливості формування гендерної компетентності магістрів – педагогів засобами сучасних інформаційних технологій. На цій підставі можна стверджувати, що в сучасних умовах вищої освіти України необхідні більш глибокі дослідження формування гендерної компетентності магістрів – педагогів вищої школи засобами інформаційних технологій.

Об’єкт дослідження: процес формування гендерної компетентності магістрів-педагогів вищої школи.

Предмет дослідження: особливості формування гендерної компетентності магістрів-педагогів вищої школи засобами інформаційних технологій.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування особливостей формування гендерної компетентності магістрів-педагогів вищої школи засобами інформаційних технологій.

Для досягнення даної мети були поставлені такі **завдання:**

1. Розглянути компетентнісний підхід як основу підготовки магістрів – педагогів вищої школи.
2. Проаналізувати сутність гендерної компетентності магістрів-педагогів вищої школи.
3. Дослідити особливостей навчання сучасних студентів в процесі формування гендерних компетентностей засобами інформаційних технологій.
4. Розкрити педагогічні аспекти використання інформаційних технологій в процесі формування гендерної компетентності магістрів-педагогів.

5. Розробити методичні рекомендації до використання чат-ботів як засобу підвищення ефективності формування гендерних компетентностей магістрів – педагогів.

Методи дослідження: теоретичний аналіз джерел, порівняння, узагальнення, прогнозування, синтез, моделювання.

Наукова новизна роботи полягає в уточненні особливостей навчання студентів та використанні інформаційних технологій у формуванні гендерної компетентності магістрів-педагогів; конкретизовано поняття «гендерні компетентності».

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблено методичні рекомендації до використання чат-ботів як засобу підвищення ефективності формування гендерної компетентності магістрів-педагогів вищої школи.

Кваліфікаційна робота пройшла апробацію на науково-методичному семінарі кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності (протокол № 4 засідання кафедри ППОД від 24.11.2021 р.).

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Компетентнісний підхід як основа підготовки магістрів – педагогів вищої школи

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

У Ст. 1 Про вищу освіту в останній чинній редакції від 9 грудня 2015 року відзначено, що компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність ОСОБИ успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти. За думкою науковців, «компетенція» відбиває зміст певного виду діяльності, тоді як «компетентність» є сукупністю якостей особистості, необхідних для реалізації цього змісту, виявляється у готовності та здатності особистості ефективно вирішувати завдання певної галузі життєдіяльності.

Компетентність як властивість за значенням компетентний, тобто: 1) такий, що має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований; 2) який має певні повноваження; повноправний, повновладний – вживається у тлумачному словнику української мови [24, 250].

У сучасному суспільстві актуальною є проблема гендерної рівності

чоловіків і жінок, зміна загальних уявлень про роль обох статей та створення рівних можливостей для їх повної реалізації у всіх сферах суспільного життя, але щоб досягти цієї мети потрібно знайти взаєморозуміння між представниками обох статей, направити їх діяльність на досягнення загальної для всіх мети.

Але цього важко досягти до поки жінки і чоловіки не почнуть розуміти істинний зміст поняття «гендер» та «гендерна рівність», ключем для розв'язання цієї проблеми є надання і роз'яснення основних понять цих напрямів діяльності, формування у людей гендерної компетентності. Необхідність набуття студентами компетенцій в різних галузях наук є обов'язковим не лише з точки зору професійного розвитку і вдосконалення, а й важливим компонентом функціонування і взаємодії з сучасним суспільством. Постійний розвиток суспільних думок та ідей трактує все нові погляди на життя, а отже на виховання і навчання.

Заклад вищої освіти, як один із основних інститутів соціалізації студентів, у своєму навчально-виховному процесі має включити у собі таку направленість навчання для усвідомлення студентами основних знань з цієї сфери життя. Як вже зазначалось вище саме юнацький період є найбільш сприятливим для руйнування старих поглядів на життя та формування нових ідей та принципів, за якими в майбутньому він і будувати не лише своє професійне майбутнє, але й стосунки з протилежною статтю, виховання своїх дітей.

Звертаючись безпосередньо до поняття «гендерна компетентність», то трактувати та розуміти цей термін ми можемо у наступному вигляді: Гендерну компетентність можна визначити як характеристику, яка дозволяє особистості не бути суб'єктом і об'єктом ситуацій гендерної нерівності. Іншими словами, гендерна компетентність – це здатність чоловіків і жінок помічати ситуації гендерної нерівності у навколишньому їхньому житті; протистояти сексистським, дискримінаційним діям і впливам; самим не створювати ситуації гендерної нерівності [1].

Гендерна компетентність педагога, з нашої точки зору, передбачає:знання

основ гендерної теорії; знання сучасних проблем і тенденцій гендерного розвитку; знання законодавчих та нормативних актів; розуміння особливостей гендерної соціалізації; володіння формами та методами гендерного навчання та виховання; уміння керувати процесом гендерної соціалізації учнів; уміння організувати навчальний процес на основі гендерної рівності; здатність сформувати власну гендерну ідентичність; уміння мотивувати учнів до гендерної самоосвіти; формування гендерної чутливості; повага до особистості незалежно від статі та інші.

Більш детально розглянемо деякі з цих складових. Знання основ гендерної теорії. Багато концептуальних і практичних помилок виникає через нерозуміння чи несприйняття самого терміну «гендер». Гендер визначає соціальну стать людини на відміну від біологічної.

Розуміння особливостей гендерної соціалізації. Традиційна педагогіка акцентує увагу на явних біологічних відмінностях між дівчатками і хлопчиками, що на практиці обертається універсалізацією і закріпленням соціально сконструйованих статево-рольових установок. Школа та переважна більшість учителів залишаються носіями традиційних патріархальних уявлень про роль і місце чоловіків і жінок у суспільстві. Звідси такі поширені точки зору, що досить часто продукуються і сучасною школою: «головне соціальне призначення жінки – материнство», «жінка – берегиня сім'ї», «жінка – тил для чоловіка» тощо. Ці стереотипи все частіше вступають у суперечність з реальними трансформаціями сучасного суспільства і стають на заваді розкриттю індивідуальностей, гендерної рівності і загалом формуванню сталого демократичного суспільства. Формування гендерної чутливості. Гендерна чутливість – це здатність усвідомлювати проблеми нерівності за статевими ознаками, уміння розпізнавати гендерні стереотипи, упередження, дискримінації у ставленні до осіб певної статі, це здатність реагувати на прояви сексизму. Існування статевої ієрархії, домінування однієї статі над іншою спричиняє порушення прав людини. Гендерна чутливість виступає основою гендерної культури особистості, закладає основу для формування гендерно-

збалансованого суспільства. Повага до особистості незалежно від статі. Нова педагогічна модель вимагає бачити в учнях перш за все особистість. Кожному з них притаманні самостійність та залежність, активність та пасивність, сила та слабкість, залежно від певних умов і ситуацій. Проблеми та суперечності гендерного розвитку й гендерної соціалізації є причиною багатьох гендерних дисгармоній, серйозних соціальних, соціально-психологічних і навіть психотерапевтичних проблем. Зваженість гендерних відносин сприяє особистісній та соціальній самореалізацією як жінок, так і чоловіків, соціально-психологічному зміцненню сім'ї, вихованню дітей, їх самореалізації, а в підсумку – психологічному здоров'ю нації та сталому розвитку суспільства.

Гендерний підхід базується на ідеї про те, що важливі не біологічні чи фізичні відмінності між чоловіками і жінками, а те культурне і соціальне значення, яке суспільство надає цим відмінностям. Гендер означає сукупність соціальних і культурних норм, які суспільство приписує виконувати людям в залежності від їх біологічної статі.

Саме ці соціокультурні норми, а не біологічна стать, визначають психологічні якості, моделі поведінки, види діяльності, професії чоловіків і жінок.

Гендер – не статична категорія, це феномен, який постійно формується суспільством, особистостями, їх вчинками і поведінкою. Гендерна теорія не заперечує відмінностей між чоловіком і жінкою, але стверджує, що вони рівні у своїх правах. Зважена гендерна політика ставить за мету формувати гендерний паритет; долати гендерні стереотипи, і, перш за все, стереотип меншовартості жінки; гармонізувати стосунки чоловіка та жінки у професійній, громадській та побутовій сферах.

Окрім цього гендерну компетентність можна розуміти, як динамічне утворення особистості студента, яке включає в себе уявлення про призначення чоловіка і жінки у суспільстві, особливостях особистої жіночої чи чоловічої індивідуальності, образі «Я-концепції», знань про гендерні особливості суб'єктів суспільної взаємодії; цінностях відносин до уявлень обох статей, їх

взаємовідносинах [4, 6].

Аналіз сучасної психологічної літератури гендерної спрямованості дозволяє зробити висновок, що гендерно-компетентним можна вважати таку людину, якій притаманні егалітарний гендерні подання; у якого не виражені гендерні стереотипи; у якого відсутні гендерні упередження (забобони); для якого характерна партнерська модель відносин в поведінці і взаємодії з людьми свого та іншого статі.

Формування всіх цих якостей, знань і умінь у студентів є важливим напрямом для процесу побудови нових сучасних поглядів та взаємодії усіх її членів суспільства, яке вже розвинуто у багатьох країнах Європи, на які рівняється наша держава. Але побудова правильного і цілісного навчально-виховного процесу для розвитку цих компонентів гендерної компетентності не можлива в цілому до поки викладачі і педагог також не сформують та не розвинуть у собі необхідні складові нових поглядів на статус жінки і чоловіка у суспільстві.

Розуміння гендерної компетентності педагога несе в собі наступний зміст: гендерна компетенція передбачає сформованість у педагога – викладача, вчителя, вихователя – розуміння призначення чоловіків і жінок в суспільстві, їх статусу, функцій і взаємин. Важливою для педагога є здатність критичного аналізу своєї професійної діяльності як представника певного гендера.

Під гендерною компетентністю в літературі розуміється інформованість педагога щодо того, що поняття «гендер» охоплює коло психосоціальних і соціокультурних характеристик, що асоціюються з чоловічим або жіночим підлогою в рамках певної культури. Як підкреслює Г. Ольховик, гендерно-орієнтований педагог повинен усвідомлювати власну гендерну ідентичність, вплив своїх гендерних установок на формування гендерних уявлень і цінностей у вихованців, бачити можливості гендерної педагогіки для поліпшення якості освітнього процесу.

Гендерна компетентність педагога включає оволодіння ним організаційними, психолого-педагогічними і дидактичними аспектами

керівництва навчальною і виховною діяльністю з урахуванням гендерних особливостей. В літературі в якості основних представлені змістовним, рефлексивним та організаційним компоненти гендерної компетентності педагога.

Змістовний компонент включає знання різних питань гендерної педагогіки і психології (знання про гендерні особливості суб'єктів освітнього процесу, подання про становище чоловіків і жінок в суспільстві; технологій гендерного аналізу підручників).

Рефлексивний компонент передбачає особистісне ставлення до різних гендерних проблем, наявність власної позиції з цих питань, прагнення до постійного самовдосконалення.

Організаційний компонент представлений вміннями управляти процесом гендерної соціалізації, не тільки усвідомлювати різні гендерні аспекти освіти, а й впливати на них, створювати відповідні організаційно-педагогічні умови. Організаційний компонент включає також уміння організовувати навчальний процес на основі ідей гендерної рівності, використовувати гендерний підхід у викладанні різних предметів [2, 28].

Проте як і для студентів важливим чинником формування гендерної компетентності педагога є створення для цього всіх необхідних умов, серед яких можна виділити наступні:

- Інтеграцію гендерних та психолого-педагогічних знань у зміст професійної підготовки сучасного соціального педагога в рамках інваріантної і варіативної частин блоку психолого-педагогічних дисциплін.

- Облік гендерних характеристик студентів при організації педагогічного процесу, формування у майбутніх педагогів усвідомлення власної гендерної ролі та індивідуального гендерного стилю поведінки в рамках педагогічної діяльності.

- Розробку технологій формування гендерної компетентності в рамках педагогічної діяльності.

- Організацію взаємодії «вищій навчальний заклад – громадська

організація» для розробки проектної діяльності з формування гендерної компетентності студентів.

Таким чином, при дотриманні всіх необхідних рекомендацій можливо побудувати правильний навчально-виховний процес у закладі вищої освіти, під час якого при взаємодії студентів і викладачів будуть формуватися та проявлятися всі важливі компоненти гендерної компетентності, наявність яких є дуже важливою для побудови нового сучасного суспільства у нашій країні і у подальшому – досягнення мети гендерної рівності, адже важливим є розпочати цей шлях і йдучи по ньому, досягати нових поставлених цілей, які в подальшому і приведуть до тієї основної цілі, яку поставило для себе все людство.

Компетентність демонструє реальний рівень досягнень особистості, її привласнений досвід, який постійно змінюється з розвитком особистості.

Н. Павлик, аналізуючи структуру компетентності, зазначає, що її складають знання, уміння, навички, ставлення, емоції, цінності, мотиви, потреби, цілі, поведінка. І. Мунтян розглядає гендерну компетентність як новий, але найважливіший аспект гностичної складової професіоналізму діяльності й особистості сучасного студента та студентки, покликаною сприяти досягненню гендерної рівності й демократії членів суспільства шляхом формування їх гендерної культури [1].

Можна сказати про те, що у процесі навчально-виховного процесу в ЗВО формування гендерної компетентності має два аспекти: перший – у контексті підготовки до професійної діяльності, де тісно переплітаються професійна і гендерна компетентності; другий – підготовлені кадри формуватимуть у вихованців також гендерну компетентність, яку радше необхідно розглядати крізь призму життєвої компетентності.

Гендерної компетентності, як і кожна наука несе по собі певну структуру необхідних компонентів, формування яких і складатиме цілісну картину розуміння понять «гендера» і «гендерної рівності».

У Державному стандарті початкової загальної освіти компетентність

розуміється як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці [10]. Акцент на поєднання різних складових компетентності відображено і в глосарії освітнього європейського проекту «Тьюнінг»: компетентності є «динамічним поєднанням когнітивних та метакогнітивних умінь та навичок, знань і розуміння, міжособистісних, розумових та практичних умінь і навичок, а також етичних цінностей» [6].

Їх розвиток, за вказаним документом, передбачений у всіх навчальних дисциплінах і оцінюються на різних етапах програми. Також зазначено, що окремі компетентності можуть бути предметними (специфічними для навчальної галузі), інші є загальними (спільними для всіх курсів програми).

Розглянемо, як тлумачать поняття «компетентність» сучасні вітчизняні та зарубіжні науковці. Так, французький дослідник Ж. Делор, голова Міжнародної комісії з освіти ХХІ століття, у доповіді для ЮНЕСКО в 1996 році окреслив чотири основні «стовпи»-принципи освіти: навчитися пізнавати; навчитися працювати, навчитися жити разом, навчитися жити з іншими; вчитися жити [9, 3].

Першочергово була визначена необхідність навчитися набувати знання, враховуючи швидкі зміни, пов'язані з науковим прогресом і новими формами економічної та соціальної діяльності; слід поєднувати достатньо широкі загальні знання з можливістю глибокого вивчення обмеженої кількості дисциплін.

Водночас наголошено на необхідності навчитися працювати, удосконалюватись у своїй професії (набувати компетентності), адже це дає можливість упоратися з численними непередбачуваними ситуаціями, що, у свою чергу, значно полегшує роботу в групі та колективі. Автор доповіді пропонує надавати можливість школярам і студентам перевіряти власні здібності й набувати досвіду під час різного виду професійної та соціальної діяльності, поєднуючи навчання і роботу.

Переважає більшість дослідників трактують поняття компетентності

через особистісні якості. І. Зимня визначає компетентність як актуалізовану, інтегративну, таку, що базується на знаннях, інтелектуально й соціокультурно зумовлену особистісну якість, яка проявляється в діяльності, поведінці людини, у її взаємодії з іншими людьми під час вирішення різноманітних завдань [14].

Така якість набуває розвитку в навчальному процесі і стає його результатом. При цьому до характеристик компетентності вчена відносить: а) готовність до прояву компетентності (тобто мотиваційний аспект); б) володіння знаннями змісту компетентності (когнітивний аспект); в) досвід прояву компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (поведінковий аспект); г) ставлення до змісту компетентності й об'єкта її застосування (ціннісно-смысловий аспект); д) емоційно-вольову регуляцію процесу і результату прояву компетентності [13, 13]. У працях Г. Селевка знаходимо: «під компетентністю розуміється інтегральна якість особистості, що виявляється в загальній здатності та готовності до діяльності, яка базується на знаннях і досвіді, здобутих у процесі навчання і соціалізації й орієнтованих на самостійну й успішну участь у діяльності» [21, 139].

Поняття компетентності, вважає вчений, значно ширше за поняття знання, або вміння, або навички, воно містить не тільки когнітивну (знання) й операційно-технологічну (вміння) складові, а й мотиваційну, етичну (ціннісні орієнтації), соціальну та поведінкову.

Тому оволодіння компетентністю вимагає ментальної організованості, значного інтелектуального розвитку: абстрактного мислення, саморефлексії, визначення власної позиції, самооцінки, критичного мислення та ін. Назване поняття можна також розуміти як володіння людиною відповідною компетенцією, що включає особистісне ставлення до предмета діяльності, а особистість, у свою чергу, буде розглядатися як сукупність ряду компетентностей, що виступають як міра здатності людини включатися в діяльність [30, 19].

Змістовно близьким до попереднього є тлумачення компетентності, запропоноване А. Хуторським. Компетентність характеризується ним як

«оволодіння людиною відповідною компетенцією, що передбачає її особистісне ставлення до неї і предмету діяльності» або ж як «особистісна якість (сукупність якостей) і мінімальний досвід щодо діяльності в заданій сфері» [27, 135] «сукупність особистісних якостей учня (ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей), обумовлених досвідом його діяльності в певній соціальній і особистісно-значимій сфері» [26].

Дослідник наголошує, що компетентність завжди особистісно забарвлена якостями конкретного учня. Таких якостей, на його думку, цілий спектр – від смілових і світоглядних («навіщо мені необхідна дана компетенція»), до рефлексивно-оцінних («наскільки успішно я застосовую дану компетенцію в житті»). Поняття властивостей особистості також є основоположним для розуміння компетентності Ф. Шаріповим: «це сукупність властивостей (характеристик) особистості, що дозволяють їй якісно виконувати певну діяльність, спрямовану на вирішення проблем (завдань) у будь-якій галузі» [28, 73]. Компетентність конкретного фахівця показує те, чого він досяг, характеризує міру опанування компетенції та визначається здатністю вирішувати запропоновані певною соціальною роллю завдання.

На думку Ю. Татура, компетентність – це інтегральна властивість особистості, що характеризує її прагнення і здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості та ін.) для успішної діяльності в певній галузі [25, 6-7]. Щоправда, у своїх дослідженнях більше уваги автор приділяє формуванню компетентностей майбутнього фахівця у сфері вищої професійної освіти.

Український педагог Н. Мойсеюк вважає, що «компетентність – якість особистості, яка необхідна для якісної продуктивної діяльності в певній сфері» [18, 639]. Вона наголошує, що до складу компетентності входять не абстрактні загальні та предметні вміння та навички, а конкретні життєві, які будуть необхідними людині будь-якого віку чи фаху.

Інші науковці, зокрема О. Дубасенюк, Н. Сидорчук, також розуміють компетентність як складну інтегральну характеристику особистості,

деталізуючи її через «здатність вирішувати проблеми і типові завдання, які виникають у реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на основі використання знань, навчального й життєвого досвіду відповідно до засвоєної системи цінностей» [11, 40; 22, 80]. Багатоаспектно пропонують розглядати компетентність О. Антонова та Л. Маслак: гармонійне, інтегроване, системне поєднання знань, умінь і навичок, норм, емоційно-ціннісного ставлення та рефлексії, що складають мінімальну готовність особистості до вирішення практичних завдань [1, 101].

Комплексно трактує поняття М. Головань, подаючи таке означення: «компетентність – це володіння компетенцією, що виявляється в ефективній діяльності і включає особисте ставлення до предмету і продукту діяльності; компетентність – це інтегративне утворення особистості, що інтегрує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності» [7, 29].

Значна кількість дослідників поділяє думку щодо розуміння компетентності як результату набуття компетенцій. За визначенням групи науковців з Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, компетентність – це результат набуття людиною компетенцій, які дають їй змогу якісно виконувати трудові функції, успішно засвоювати знання, взаємодіяти з іншими людьми в різних ситуаціях, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності, набувати соціальної самостійності [17, 17].

Як зазначають педагоги, компетентність об'єднує пізнавальні ставлення та практичні навички, цінності, емоції, поведінкові компоненти, знання і вміння, які можна мобілізувати для активної дії; допомагає людині визнавати, ідентифікувати і розв'язувати (незалежно від контексту) проблеми, характерні для певної діяльності; є індикатором, що сприяє у визначенні готовності учня-випускника до життя, його подальшого особистісного розвитку; активній участі в житті суспільства [5, 269].

Здобуття знань, умінь, навичок є чинником особистісного розвитку та формування відповідних компетентностей; застосування останніх за потреби можливе у різних контекстах суспільної діяльності.

Інноваційні зміни в освітній галузі України, сучасна державна освітня політика спрямовані на європейську інтеграцію та стимулюють появу творчих новаторських ідей, пошук більш досконалих форм, методів, прийомів навчання, а також потребу у конкурентоспроможних компетентних фахівцях, здатних до професійного самовдосконалення в сучасному суспільстві, що постійно змінюється і трансформується.

Компетентність випускника вищого навчального закладу постає показником його готовності до професійної діяльності та активної ролі у суспільному житті. У державних документах, які регламентують освітню політику України (Доктрина розвитку освіти в Україні, Закон України «Про вищу освіту», Державні стандарти тощо), реалізацію компетентісного підходу проголошено як концептуальний орієнтир для здійснення змін у державній освітній системі.

Актуальність дослідження зумовлена сучасним станом освіти як соціального інституту, що забезпечує професійну успішність молодого людини та її конкурентоспроможність на ринку праці. Компетентісний підхід в освіті визначається сьогодні одним з провідних напрямків удосконалення системи вищої освіти в Україні, що забезпечує реалізацією концепції гуманістичної освіти і передбачає підготовку компетентних фахівців, які вільно володіють професією та орієнтуються в суміжних галузях діяльності, готових до постійного професійного росту, соціальної та професійної мобільності.

Сучасні дослідники проблеми реалізації компетентісного підходу в освіті Н. Бібік, О. Єременко, В. Луговий, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, Г. Селевко, В. Серіков, К. Хоружий, А. Хуторський та ін. розглядають компетентність як здатність майбутнього фахівця до суспільно-ціннісної діяльності і характеризують компетентного фахівця як такого, який готовий вирішувати професійні завдання в умовах застосування інновацій для

досягнення мети на основі власної обізнаності в певній галузі.

Сучасна професійна підготовка висококваліфікованих фахівців магістрів, як зазначає Н. Ничкало, виступає засобом соціалізації, як гармонізації відносин людини з природосоціальним світом; професіоналізації, як набуття професійної компетентності фахівця, оволодіння фундаментальними, прикладними знаннями, високою культурою організації та реалізації професійної діяльності; самореалізації, як набуття людиною вмінь продуктивної життєдіяльності, самовдосконалення [8].

Підготовка кваліфікованих фахівців магістри, здатних до компетентної й ефективної діяльності на рівні європейських і світових стандартів вимагає дослідження сучасних концепцій, сутності, змісту, актуальних проблем реалізації компетентнісного підходу до їх підготовки, що і є метою нашої статті. Ідеї ефективності знань, ціннісного ставлення особистості до набутих знань як основи її самореалізації, закладені В. Сухомлинським, стали основою для сучасного осмислення компетентнісного підходу в освіті. Зокрема, Б. Дьяченко зазначає, що спадщина В. Сухомлинського надає можливості визначити дидактичний регламент формування та розвитку загальнонавчальних умінь, основних позицій змісту, форм, методів та організації навчальної діяльності [4].

Саме в компетентнісному підході, на думку В. Серікова, відображено зміст освіти, що не зводиться до знаннево-орієнтованого компонента, а передбачає набуття цілісного досвіду вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, вияв компетенцій. Тому компетентнісний підхід зумовлює не інформованість студента, а розвиток умінь вирішувати проблеми, які виникають у життєвих ситуаціях [2].

Прообраз сучасних уявлень компетентнісного підходу – це ідеї загального і особистісного розвитку, сформульовані в контексті психолого-педагогічних концепцій розвиваючої та особистісно орієнтованої освіти. Категоріальна база компетентнісного підходу безпосередньо пов'язана з ідеєю цілепокладання й цілеспрямованості освітнього процесу, при якому компетенції

задають вищий, узагальнений рівень умінь і навичок студента, а зміст освіти визначається чотирикомпонентною моделлю: знання, вміння, досвід творчої діяльності, досвід ціннісного ставлення [7].

Компетентність у широкому сенсі визначається як поглиблене знання предмета або освоєне вміння; компетентність передбачає постійне оновлення знань, оволодіння новою інформацією для успішного вирішення професійних завдань і включає в себе як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти.

Компетентнісний підхід не прирівнюється до психолого-орієнтованого компонента, а передбачає цілісний досвід вирішення життєвих проблем, виконання професійних і ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій. Розкриття сутності компетентісно підходу в освіті потребує аналізу ключових дефініцій «компетенція» і «компетентність». У перекладі з латинської мови слово «competentia» означає коло питань, з якими людина добре обізнана, має певний досвід; компетентність у конкретній галузі трактується як володіння відповідними знаннями й здібностями, які дозволяють ефективно діяти в ній, тобто компетентність є результатом набуття компетенції.

А. Хуторський та В. Краєвський диференціюють ці поняття і визначають компетенцію як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), які є заданими для відповідного кола предметів і процесів та необхідними для якісної продуктивної дії по відношенню до них; компетентність – це володіння людиною відповідною компетенцією, що містить її особистісне ставлення до предмета діяльності [6]. Тобто, компетенція, за А. Хуторським, розуміється як задана вимога, норма освітньої підготовки студента, а компетентність – як його реально сформовані особистісні якості та досвід діяльності. Таким чином, якщо компетенція трактується як задана норма, то компетентність розглядається як сформована якість, результат діяльності, надбання студента.

Характеризуючи компетентність, І. Зязюн указує на здатність фахівця розв'язувати професійні задачі певного визначеного класу, що вимагає

наявності знань, умінь, навичок, досвіду. Компетентність фахівця, на думку автора, має конкретно-історичну визначеність і виявляється у практиці професійної діяльності як системна характеристика, що має певну структуру [5]. Частина незалежних структурних компонентів компетентності Дж. Рейвен відносить до когнітивної сфери, інші – до емоційної [11].

Компетентність, на думку Н. Бібік, – це оцінна категорія, що визначає людину як суб'єкт професійної діяльності, її здатність успішно виконувати свої функції [1, 47-49]. Професійну компетентність майбутніх фахівців сучасні дослідники Н. Бордовська, В. Раєвський, А. Реан, А. Хуторський визначають як сукупність умінь суб'єкта педагогічного впливу особливим чином структурувати наукове і практичне знання з метою кращого вирішення професійних завдань. Зокрема, В. Федіна зазначає, що формування професійної компетентності це процес, що триває протягом усього професійного становлення, основними етапами якого є: формування професійних намірів і спрямованості, професійна підготовка, професіоналізація.

Етап формування професійних намірів і спрямованості здійснюється шляхом психологічної і професійної адаптації студентів до майбутньої діяльності; етап професійної підготовки – шляхом оволодіння загальними й спеціальними знаннями і вміннями; етап професійного становлення – шляхом набуття професійного менталітету і високоякісного виконання професійної діяльності [10]. Професійна компетентність, за нашими висновками, означає сукупність особистісних якостей, знань, що забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності.

Професійна компетентність є складним багатоаспектним утворенням і передбачає єдність фундаментальної, предметної, психолого-педагогічної, методичної компетентностей. У світлі нашого дослідження важливим є твердження В. Петрук, яка визначає професійну компетентність як готовність особистості мобілізувати власні ресурси, організовані в систему знань, умінь, здібностей і особистісних якостей, які необхідні для ефективного розв'язання професійних завдань у типових і нестандартних ситуаціях, що включає в себе

ціннісне ставлення особистості до цих ситуацій [9].

На значущості ціннісних орієнтацій спеціаліста, мотивів його діяльності, загальної культури, стилю взаємодії з оточуючими, усвідомлення світу навколо себе і себе у світі як важливих структурних елементів професійної компетентності, наголошує також Т. Браже [3, 89-94].

Професійна компетентність, як свідчать результати нашого дослідження, визначається рівнем професійної освіти, досвідом, індивідуальними здібностями, вмотивованим прагненням особистості до неперервної самоосвіти та саморозвитку, творчим і відповідальним ставленням до професійної діяльності.

Оволодіння професійною компетентністю, як зазначають І. Зимня, В. Серіков, А. Хуторський, передбачає наявність мінімально необхідного досвіду діяльності студента у сфері визначеної компетентності. Професійна компетентність майбутнього спеціаліста формується на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та життєвого досвіду, що зумовлює готовність фахівця до виконання професійних обов'язків та забезпечує високий рівень його самоорганізації. На думку дослідників проблеми компетентнісного підходу, особливістю цього феномена є здатність майбутніх фахівців до рефлексії та самоорганізації, тобто студент має усвідомлювати навчальний матеріал, відчувати потребу в ньому, отже має відбуватися не трансляція знань, а розвиток діяльнісних здатностей студента як пріоритетної характеристики компетентної особистості.

Сутнісною характеристикою компетентності визначаємо можливість її формування в органічній єдності з цінностями людини, тобто в умовах глибокої особистісної зацікавленості в певному виді діяльності, отже цінності виступають основою професійної компетентності майбутнього фахівця. Таким чином, важливим стратегічним завданням на сучасному етапі модернізації державної системи вищої освіти є забезпечення підготовки майбутніх фахівців на рівні міжнародних стандартів. У сучасних умовах, з огляду на суспільні очікування від процесів реформування системи освіти в Україні, її розбудова

має відбуватися на компетентнісній основі.

Як засвідчив аналіз педагогічного досвіду останнього десятиліття, компетентнісний підхід в освіті став суспільно значущим явищем, пріоритетним у формуванні освітньої політики України, зокрема – концептуальних положень, сутності, змісту вищої освіти, тому актуальною стратегією державної політики стає набуття студентами професійних компетентностей.

Розв'язання цього завдання, за нашими висновками, можливе за умови реалізації компетентнісного підходу до підготовки студентів у вищих навчальних закладах на гуманістичних засадах та принципах.

Дотримання викладачами вищих навчальних закладів основних гуманістичних принципів дає змогу враховувати особистісні потреби, запити, прагнення, суб'єктний досвід студентів, що забезпечує умови для особистісного та професійного саморозвитку висококваліфікованого компетентного фахівця.

1.2. Сутність гендерної компетентності магістрів – педагогів вищої школи

Поняття «гендер» з'являється у соціально-гуманітарному знанні другої половини ХХ ст. як похідне від поняття статі. Однак, гендер є не біологічною, а соціокультурною категорією: індивід не отримує «гендер» автоматично від народження, а набуває у процесі включення в суспільне життя. У Глосарії Гендерного інформаційно-аналітичного центру «Крона» про гендер зазначено, що гендер – комплекс культурних і соціальних характеристик, що охоплює всі сфери діяльності людини.

Гендер неоднаково осмислюється й трактується на різноманітних етапах розвитку гендерної теорії, котрі як змінюють один одного, так і функціонують паралельно. На сучасному етапі розвитку гендерної теорії бажаним до використання є останнє з наведених тут означень.

На «догендерному» етапі (до 60-х рр. ХХ ст.) термін гендер в англійській лінгвістиці означав граматичний рід іменника (чоловічий, жіночий, середній); у слов'янських мовах його часто почали використовувати зі значення «спеціальний рід», а в деяких випадках і взагалі як абсолютний синонім до слова «стать», що лише поглиблювало незрозуміння суті гендерної теорії, підкреслюючи нерозривний зв'язок генд. Поняття Гендеру є похідним від поняття статі.

Звертаючись до вітчизняних публікацій з гендерної проблематики, Т. Вороніна стверджує, що зараз відсутня єдина та чітка концепції гендерної освіти та виховання, яка була б узагальнена в єдиному понятті - «гендерна педагогіка», тому в поле гендерних проблем виявляються залученими питання роздільного навчання, родинного та статевого виховання, що не завжди виправдано [1, 4]. Котова-Олійник С., аналізуючи методичні матеріали для педагогів, констатує, що кожен викладає курси гендерного спрямування на свій розсуд; досить часто гендерне виховання підміняється статево-рольовим чи статевим, а ці три терміни розглядаються як синоніми [8, 7]. Частина педагогів гендерну педагогіку прямо пов'язує зі статевим вихованням, прагнучи виховувати та навчати не абстрактну особистість, а саме хлопчика чи дівчинку. Представники іншого напрямку в гендерній педагогіці ставлять за мету виховати андрогінну особистість, без акценту на стать.

Однак гендер є не біологічною, а соціокультурною категорією: індивід не отримує її одразу ж після народження, а набуває в процесі включення в суспільне життя. Найбільш розповсюджене розуміння Гендеру: гендер – це соціальна конструкція, в межах якої розглядається його конструювання через різні інститути соціалізації, культуру, поділ праці; це організована модель соціальних відносин між чоловіками та жінками (як у родині, так і в інших суспільних інститутах) [1]. Сучасна теорія гендеру доводить, що суспільні відмінності між чоловіками та жінками «не мають біологічного походження, не є одвічно даними, а лише набутими, приписаними індивідові суспільством» [2].

Для того, щоб учні успішно навчалися, стали впевненими у собі

особистостями, відповідальними та активними громадянами, необхідно приділяти увагу забезпеченню гендерної рівності, рівному позитивному ставленню до дівчат та хлопців, а також навчанню з гендерних питань. Гендерно чутлива освіта приносить вигоди як жінкам, так і чоловікам. Вона допомагає їм визначити, які погляди у сфері гендеру є справжніми, а які – лише стереотипними узагальненнями. Гендерна обізнаність вимагає не лише інтелектуальних зусиль, а й також чуттєвості та широти поглядів. Вона відкриває перед людиною багато можливостей у житті.

Підхід до гендеру як сукупності соціальних ролей, приписуваних індивідові, передбачає певну відмінність між чоловічим і жіночим набором соціальних ролей, яку дослідники називають гендерною (статеворольовою) диференціацією. Ця диференціація виявляє себе в низці сфер, серед яких мене цікавлять процеси гендерної соціалізації та особливі моделі поведінки особистості, які сформувалися в результаті даного процесу. Отже, надалі розглядатимуться саме ці два аспекти гендерної диференціації.

Останніми роками Україна все-таки значно просунулася у вивченні та осмисленні гендерної проблематики. Зосередженню на ній уваги сприяє декларація важливості цього напрямку політичним керівництвом країни. Звісно, як нерідко у нас буває, декларації наразі не досить збігаються з реальною практикою суспільного життя, але. У зв'язку з визнанням прагнення держави до утвердження гендерної демократії Верховна Рада України 8 вересня 2005 року прийняла Закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». А 27 грудня 2006 року уряд прийняв постанову «Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року».

На її виконання 10 вересня 2009 року підписано наказ Міністерства освіти і науки України «Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту». Восени 2013 року уряд знову прийняв схожий документ із строком виконання до 2016 року. Прийняття таких документів на деякий час дозволило вітчизняним посадовцям непогано виглядати на міжнародних форумах,

присвячених глобальним викликам тисячоліття. Але, окрім декларацій, міжнародна спільнота очікує і реальних кроків з впровадження гендерної рівності, за якими у нас поки що затримка.

Вивчаючи статево-рольову диференціацію, дослідник маскулінності Ігор Кон робить висновок (який цілком доцільно застосувати також і до фемінності): «маскулінність і пов'язані з нею соціальні очікування (експектації) є похідними не від властивостей індивіда, а від особливостей чоловічої соціальної ролі» [3]. Соціолог переводить увагу саме на соціокультурні стереотипи й норми, стилі соціалізації тощо, які достоту є важливими для формування маскулінних і фемінних рис індивіда ера та біологічної статі людини.

В індивідуалістичному підході (інші назви: система «стать – гендер», рольовий підхід, статоворольовий підхід, теорія «гендерних шухляд»; розвивається з 70-х рр. ХХ ст.) гендер – це залежний від біологічної статі набір деяких фізичних і морально-етичних характеристик людини, моделей його мислення та поведінки, стратегій комунікації, взаємин, що не є чимось статичним, тобто цей набір може змінюватися протягом життя, але конструюється, перш за все, під впливом культури й суспільства. У рамках такого 8 підходу гендер є відносним, тобто розуміння фемінності формується лише шляхом виключення маскулінності й навпаки, що закладає ідею нерівності (різні, тому що нерівні). Такий підхід спрямовано на подолання гендерних стереотипів, формування андрогінного типу особистості, але враховує лише «нормативну фемінність» та «нормативну маскулінність» і заперечує інші варіанти гендера.

Коли говорять про гендер, то також мають на увазі такі поняття як маскулінність і фемінність (соціальні уявлення про те, що означає бути чоловіком або жінкою), які відображають гендерну ідентичність. Зокрема, маскулінність у традиційній (патріархальній) парадигмі пов'язується із силою, владою, мужністю, витривалістю, агресією, неемоційністю, орієнтацію на успіх. Натомість фемінність – протилежні до маскулінності риси: емоційність, чуйність, слабкість, залежність тощо.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків та жінок» (вступив у дію з 1 січня 2006 р.) (Розділ 1, ст. 1) гендерна рівність трактується як рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Варто зазначити, що факультет соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка у співпраці з Лундським університетом (Швеція) відкрив першу в Україні фахову магістерську програму підготовки дослідників гендерної проблематики у сучасному суспільстві.

Гендерні студії є міждисциплінарним полем дослідження процесів соціальних змін сучасних суспільств, громад та родин, проблематики гендерних нерівностей, ключових елементів феміністичної та квір теорії, практик громадського активізму. Програма спрямована на розширення компетентностей студентства у критичному та аналітичному мисленні, дискутування та оцінювання ключових положень соціальних теорій та результатів досліджень, опанування методами соціологічних досліджень гендерної проблематики та гендерної експертизи, оволодіння навичками створення та управління соціальними проектами з урахуванням гендерної рівності.

Процес гендерної соціалізації є достатньо тривалим, але найбільший відбиток він залишає на початкових етапах залучення до нього. Виходячи за межі лише своєї первинної соціалізаційної групи – родини, дитина набуває нових суспільних зв'язків чи то з однолітками, чи зі шкільним (або іншим виховним) середовищем. Тобто спочатку її навчають, як себе поводити так, щоб усі напевно могли сказати, що ти хлопчик або дівчинка. А потім вона застосовує на практиці свої знання, демонструючи відповідні маскулінні/фемінні моделі поведінки.

Наслідки гендерної соціалізації залежать від тривалості залучення дитини до цього процесу. У своєму дослідженні маскулінних і фемінних рис гендерної ідентичності особистості я спробую показати особливості їх вияву протягом різного вікового періоду гендерної соціалізації. Таким чином, мета

мого дослідження – визначити (на теоретичному рівні) та виявити (на рівні емпіричному) характерні для хлопчиків/чоловіків і дівчаток/жінок риси їхньої гендерної ідентичності шляхом інтерпретації процесу гендерної соціалізації та його наслідків.

Однією з найважливіших проблем, які стоять на шляху створення гендерно-чутливого середовища університету, заснованого на ідеї гендерної рівності є подолання гендерних стереотипів. Стереотипи засвоюються в ранньому дитинстві, зазвичай з вторинних джерел. Як правило, носіями стереотипів є батьки, близькі родичі групи людей, до яких належать, а також ЗМІ. З часом стереотипи трансформувались у норми поведінки для дорослих та моделі для соціалізації дітей. Гендерна соціалізація дитини починається з самого народження, як тільки батьки та інші дорослі дізналися стать малюка.

Дослідниця Т. Голованова виділяє та зазначає, що незважаючи на те, що проблема забезпечення гендерної рівності в Україні є одним із напрямків роботи освітніх установ, у свідомості сучасних педагогів вищої школи до сьогодні ще повністю не сформувалося почуття особистої відповідальності за формування їхньої гендерної компетентності. Тому питання ефективності та результативності процесу формування гендерної компетентності як складової частини професійної педагогічної культури майбутніх соціальних педагогів має ключове значення в процесі побудови демократичної правової держави та громадянського суспільства, створення іміджу ефективного та конкурентного вищого навчального закладу [74].

Дослідження теоретико-методологічних аспектів проблеми формування гендерної компетентності майбутніх соціальних педагогів має свою специфіку, оскільки здійснюється на стику соціально-психологічних, культурологічних, правових та педагогічних наукових напрямів. Тому для однозначного розуміння ситуації слід виділити основні поняття та категорії, які будуть використовуватися під час розгляду теми. Найважливішими з них є «культура», «гендер», «гендерна культура», «професійна педагогічна культура», «гендерна компетентність».

Ми виходимо з того, що гендерна культура педагогів є частиною загальної культури, а тому впливає на формування педагогічної професійної культури і характеризується як сукупність статево-рольових цінностей, гендерного знання, норм поведінки особистості студента та студентки, які забезпечують повагу прав індивіда незалежно від статі, спрямовані на співробітництво, самореалізацію особистості студента, незалежно від статі, з опорою на індивідуальні особливості індивіда.

У межах компетентнісного підходу визначальним стає з'ясування значення ключових термінів: «компетенція» («компетенції») та «компетентність».

Дослідники розглядають компетентність як особистісну характеристику, сукупність інтеріоризованих мобільних знань, умінь, навичок та гнучкого мислення, а компетенції – як заздалегідь задані вимоги до освітньої підготовки випускника, одиниці навчальної програми, що становлять анатомію «компетентності» [3].

Формування певної компетентності може відбуватися лише на основі відповідних компетенцій, оволодіння якими здійснюється в ході навчально-виховного процесу. Таким чином, мета навчальної діяльності майбутнього соціального педагога полягає у наданні студентам можливості опанувати системою компетенцій, що відповідають спеціальності та кваліфікаційному рівню.

Термін «гендерна компетентність педагога» є сьогодні інноваційним розробкою. Сутність концептуальних вимог до гендерної компетентності зводиться до розширення знань, умінь та навичок, необхідних для підвищення ефективності професійної діяльності та життєдіяльності в цілому.

Спеціальному розгляду цього питання присвячено роботи Т. Дороніної, І. Загайнова [4; 6]. Вони вважають гендерну компетентність однією з базових компетенцій педагога. Гендерна культура є основою гендерної компетентності.

Гендерні стереотипи – стандартизовані уявлення про моделі поведінки та риси характеру, що відповідають поняттям «чоловіче» та «жіноче». Гендерні

стереотипи є найбільш яскравим та ефективним механізмом формування традиційної гендерної поведінки та соціальних ролей [5, 16]. Подібне визначення гендерних стереотипів пропонується американським психологом Д. Мацумото: «Гендерні стереотипи – психологічні та поведінкові показники, зазвичай приписувані чоловікам чи жінкам» [15, 189]. Відмінність у цих визначеннях гендерних стереотипів пов'язані з тим, що у першому визначенні акцент зроблено розумінні гендерних стереотипів як компонента культури, тоді як у другому – як соціально-психологічної характеристики особистості. Психологічні та поведінкові характеристики чоловіків та жінок, що наповнюють гендерні стереотипи, на суб'єктивному рівні стають нормативними еталонами, з якими суб'єкт співвідносить і характеристики своєї гендерної ідентичності, та особистісні особливості чоловіків та жінок, що його оточують. Відповідно до традиційних поглядів на гендерні відносини дотримання цих стереотипних моделей поведінки дозволить реальним чоловікам і жінкам наблизитися до еталонів «справжнього чоловіка і справжньої жінки» і забезпечить їм соціально-психологічну адаптацію та визнання в соціальному оточенні.

Гендерні стереотипи, орієнтуючи чоловіків та жінок на різні життєві стратегії, а також шляхи та способи самореалізації, задають та визначають для них нерівноцінні соціальні позиції. Типово жіночі якості особистості, сімейні ролі, репродуктивний характер діяльності – все це визначає соціальний статус жінки як менш престижний у системі суспільного устрою. Якості «справжнього чоловіка», професійні успіхи, творчо-творчу працю – всі ці складові визначають високий соціальний статус, престиж і визнання.

Результати досліджень гендерних стереотипів свідчать про те, що особистісні риси, що приписуються типовим чоловікам та жінкам, у відповідях однієї групи чоловіків та жінок практично повністю збігаються з традиційними (стереотипними) чоловічими та жіночими образами, а відповіді іншої групи чоловіків та жінок лише частково відповідають стереотипним чоловічим та жіночим образами [12]. Це дозволяє говорити про традиційні та модернізовані

гендерні стереотипи.

Традиційні стереотипні образи чоловіків і жінок змінюються у напрямі зменшення диференціації характеристик: чоловічий образ включає фемінні характеристики (такі як любов до дітей, співчуття, увага до потреб інших), а жіночий – маскулінні (такі як самодостатність, впевненість у собі, незалежність, цілеспрямованість).

Таким чином, отримані результати свідчать про тенденцію зміни гендерного стереотипу маскулінності/фемінності за напрямом скорочення міжстатевої диференціації за рахунок появи в образі типової жінки якостей, що традиційно приписуються чоловікам, а в образі типового чоловіка – якостей, які традиційно приписуються жінкам.

Упередження у соціальній психології сприймається як різновид соціальних установок. Від звичайної соціальної установки упередження (забобони) відрізняються, насамперед, змістом свого когнітивного компонента. Упередження – це соціальна установка зі спотвореним змістом її когнітивного компонента, внаслідок чого людина сприймає деякі соціальні об'єкти у неадекватному вигляді [9, 66]. З когнітивним компонентом упередження часто пов'язаний сильний афективний, тобто емоційно-насичений компонент. У результаті забобон обумовлює як спотворене сприйняття соціальних об'єктів, а й неадекватні дії стосовно них. «Примх – невиправдано негативна установка по відношенню до певної групи та окремих її членів» [3, 22]

Таким чином, гендерні упередження – це соціальна установка з негативним та спотвореним змістом, це упереджена думка щодо представників іншої статі.

Якщо взяти за основу текст освітньої програми спеціальності педагогіка вищої школи Запорізького національного університету, то там зазначається, що компетентність визначає здатність особи успішно здійснювати подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Освітня реформа передбачає, що головною метою навчання стане не отримання суми знань, а оволодіння учнями певним набором компетентностей

та наскрізних вмінь. Закон визначає компетентність як «динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність».

Регламентация системи компетентностей магістра як здатностей до ефективного виховання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності з урахуванням вимог професійних стандартів або еквівалентної нормативної бази та вимог Національної рамки кваліфікацій декомпозиції компетентностей.

Згідно з науковими дослідженнями, структура професійної компетентності викладача ВНЗ III-IV рівнів акредитації, на думку дослідників, містить мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий компоненти.

Виокремленні компоненти існують не ізольовано один від одного, вони тісно взаємопов'язані між собою [17; 19]. Так, професійна компетентність відображає готовність і здатність людини професійно виконувати наукові та педагогічні функції відповідно до прийнятих у суспільстві освітніх нормативів і стандартів [19]. У аксіологічному контексті професійна компетентність викладача вищої школи пов'язана з базисною кваліфікацією, яка має забезпечити орієнтацію в широкому колі проблем, не обмежених вузькою спеціалізацією. Отже, поняття «кваліфікація» та «компетентність» тісно пов'язані, адже рівень професійної компетентності впливає на ступінь кваліфікації спеціаліста [12]. У процесі дослідження теоретичних засад професійної компетентності викладача вищої школи набувають значення питання щодо виокремлення професійних компетенцій.

Професійні компетенції співвідносяться з вимогами до професійної підготовленості фахівця, визначають його здатність ефективно діяти відповідно до вимог справи, методично організовано й самостійно розв'язувати завдання та проблеми, а також оцінювати результати своєї діяльності. Професійні компетенції поділяють на загально-професійні згідно з видами діяльності та

професійно-посадові (профільні) компетенції. Загально-професійні компетенції окреслюють коло здатностей особистості до теоретичного, методологічного використання теоретичних основ їхньої професійної діяльності. Професійно-посадові компетенції відображають професійний профіль фахівця, ідентифікують його професійну діяльність на конкретній посаді відповідного кваліфікаційного рівня [18]. Ми розглядаємо магістрів, які навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» (освітня програма «Педагогіка вищої школи»), у якості майбутніх викладачів закладів вищої освіти [20].

Усі освітні педагогічні програми сьогодні сформовані на основі компетентнісного підходу, і програми факультету соціальної педагогіки та психології не унікальні в цьому відношенні. Що, безумовно, притаманне програмам факультету соціальної педагогіки та психології ЗНУ, а саме ОПП «Педагогіка вищої школи», так це те, що в студентів формується інтегративне знання, креативність, інклюзивна освітня філософія, теорія і практика рівних прав і можливостей в освіті.

Знання, здобуті в межах ОПП «Педагогіка вищої школи», здобувачі можуть випробувати в період педагогічної практики. За результатами підготовки магістрам присвоюється кваліфікація «Викладач». Освітню програму зорієнтовано на теоретичну, методичну й практичну підготовку здобувачів другого (освітнього) рівня за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» (ОПП «Педагогіка вищої школи») для викладацької діяльності у вищих навчальних закладах, здійснення педагогічної діяльності та досліджень у галузі освіти.

До професійних компетентностей магістра спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», на нашу думку, варто віднести насамперед, здатність до реалізації професійних обов'язків за такими видами діяльності, як педагогічна, науково-дослідницька, управлінська, проектна, методична, просвітницька. Освітня програма передбачає педагогічну (асистентську) практику у вищих

навчальних закладах, проведення практичних занять на базі університетських лабораторій. Тобто професійна компетентність магістра, майбутнього викладача закладу вищої освіти відображає готовність і здатність людини професійно виконувати наукові та педагогічні функції відповідно до результатів засвоєння програми.

Професійна компетентність, як комплекс теоретичних і практичних компетенцій педагога, характеризує не тільки діяльність магістра, а і його самого як її суб'єкта в самостійній, відповідальній, ініціативній взаємодії зі світом, професійному спілкуванні з іншими магістрами, викладачами університету. Уважаємо, що зміст поняття «професійна компетентність педагога» варто трактувати так: здатність особистості здійснювати професійну діяльність на основі набутих знань, умінь, навичок, які сприяють розвитку креативного потенціалу особистості педагога-викладача вищої школи, професійному саморозвитку та мають ознаки системності.

Завдяки цьому компетентність інтегрує професійні й особистісні якості магістра, направляє їх на оволодіння знаннями з подальшою реалізацією в діяльності і професійному спілкуванні, активізує майбутнього педагога на саморозвиток, самореалізацію, подальший професійний розвиток.

Проблема підвищення якості професійної компетентності педагогів пов'язана з вдосконаленням науково-методичної роботи шляхом формування інноваційного фахово-освітнього середовища, реалізації особистісно-орієнтованого, діяльнісного, індивідуального та диференційованого підходу.

З огляду на це метою вебінару є осмислення механізмів формування професійних компетентностей педагога у фахово-орієнтованому освітньому середовищі, а саме: формування професійних компетентностей магістрів засобами дисциплін навчального плану спеціальності «Педагогіка вищої школи» та «Освітні, педагогічні науки».

Зокрема йдеться про зміст програмної компетентності педагога вищої школи, підходів до викладання та навчання, оцінювання результатів навчання педагогів із позиції компетентнісного підходу.

Організація навчально-методичного супроводу формування компетентностей педагога здійснюється під керівництвом науково-методичної ради, навчального відділу, НМР факультетів, а також за участю представників Студентської ради вишу.

Діяльнісна основа компетентності складається з таких дій особистості, як: когнітивних, емоційно-оціночних, мотиваційних, вольових та операційних.

До емоційно-оціночних дій ми відносимо – наявність у особистості певного емоційного стану (настрою), до мотиваційних дій – потреби, стимул, цінності, ставлення, бажання, установки; до операційних – власне реалізація дії.

Нова українська школа в контексті нового Закону України «Про освіту» називається школою компетентностей XXI століття. На відміну від знаннєвої школи, компетентнісна школа має дати дитині не лише знання, а й сучасні вміння та навички. А також – цінності, які допоможуть формувати ставлення дитини у різних ситуаціях.

Вважаємо, що зміст поняття «професійна компетентність педагога» слід трактувати так: здатність особистості здійснювати професійну діяльність на основі набутих знань, умінь, навичок, які сприяють розвитку креативного потенціалу особистості педагога, професійному саморозвитку та мають ознаки системності. Формування професійних компетентностей здійснюється через зміст освіти, який охоплює не тільки перелік навчальних предметів, хоча саме їх засобами поєднується зміст, необхідний для засвоєння, із засобами його засвоєння, але й професійні навички і вміння, що формуються у процесі вивчення предмету (В. Кремень).

У сучасному суспільстві, разом із стрімкою динамікою у ньому, змінюється і набір основних компетентностей, необхідних для успішних, конкурентноспроможних працівниць і працівників. Гендерна обізнаність та вміння діяти в парадигмі рівних прав і можливостей стає необхідною важливою навичкою, без якої неможлива сучасна самореалізація особистості. У В ОПП «Педагогіка вищої школи» створено курс (за вибором) «Гендерна компетентність викладача вищої школи». На заняттях цього курсу студенти та

студентки отримують знання про те, як будувати свої стосунки з іншими людьми на принципах довіри й партнерства, виявляючи гендерну чутливість, як успішно співробітничати й формувати команду

1.3. Врахування особливостей навчання сучасних студентів в процесі формування гендерних компетентностей засобами інформаційних технологій

Інформатизація освіти в Україні є одним із пріоритетних напрямів реформування. У широкому розумінні – це комплекс соціально-педагогічних перетворень, пов'язаних з насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами й технологією, у вузькому – упровадження в заклади системи освіти інформаційних засобів, що ґрунтуються на мікропроцесорній техніці, а також інформаційної продукції і педагогічних технологій, які ґрунтуються на цих засобах.

Однією із найістотніших складових інформатизації вищих навчальних закладів є інформатизація навчального процесу – створення, впровадження та розвиток комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища на основі інформаційних систем, мереж, ресурсів і технологій. Головною її метою є підготовка фахівця до повноцінного життя і діяльності в умовах інформаційного суспільства, комплексна перебудова педагогічного процесу, підвищення його якості та ефективності.

Інформатизація вищої школи передбачає:

- оперативне оновлення навчальної інформації у зв'язку з розвитком науки, техніки, культури;
- отримання оперативної інформації про індивідуальні особливості кожного студента, що уможливорює диференційований підхід до організації їх навчання і виховання;
- освоєння адекватних науковому змісту навчання й індивідуальним

особливостям студентів способів донесення навчальної інформації;

- отримання інформації про результативність педагогічного процесу, що дасть змогу оперативно вносити в нього необхідні корективи.

Усе це сприяє удосконаленню інформаційної культури студентів, здійсненню рівневої та профільної диференціації навчально-виховного процесу з метою розвитку нахилів і здібностей студентів, задоволення їхніх запитів і потреб, розкриття творчого потенціалу; удосконаленню управління освітою; підвищенню ефективності наукових досліджень.

Сьогодні в Україні набуває все більшого поширення використання інформаційного простору, сучасних освітніх технологій дистанційного та електронного навчання. Тому виникає проблема у представленні навчального контенту, який буде враховувати загальноосвітні тенденції, що спрямовані на гнучкість та доступність освіти.

Одним із ключових напрямів програми реформування та модернізації системи вищої освіти в Україні є дистанційне навчання. У сучасних умовах виникає потреба в отриманні вищої освіти дистанційно, що дає змогу навчатися без відриву від виробництва, а також отримувати вищу освіту людям з обмеженими можливостями. Саме дистанційне навчання, яке здійснюється із застосуванням новітніх інформаційно-освітніх технологій, надає таку можливість. За концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірнього, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання [5].

Застосування технологій дистанційного навчання підвищує та вдосконалює ефективність освітнього процесу, що значною мірою залежить від рівня підготовки педагогів до реалізації дистанційного навчання, а також від готовності самих студентів навчатися в умовах дистанційної освіти. Не менш важливим для ефективного освітнього процесу в умовах дистанційного навчання є науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення.

Все частіше педагоги шкіл та вузів відзначають нездатність молоді

ефективно навчатися, довго концентруватися на певній інформації, працювати з об'ємними текстами, робити аналітичні висновки, точно і змістовно формулювати свою думку – нові тенденції у мисленні сучасної молоді не дозволяє залишити повз увагою феномен так званого «кліпового мислення». Кліпове (англ. clip – уривок з музичного відео, фрагмент тексту, вирізка газети) мислення – термін, що означає особливу властивість людини сприймати світ через низку коротких яскравих образів і повідомлень, зокрема через стрічку теленовин, соціальних web-сайтів, невеликих статей чи коротких відеокліпів.

Кліпове мислення – новий вид мислення – такий, що дозволяє сприймати інформацію про об'єкти, фрагментарно опрацьовуючи велику кількість різнопланових інформаційних потоків. Основним негативним моментом постає той факт, що сучасні технології часто замінюють традиційні форми навчання і взаємодії з середовищем, спрямовані на повноцінний і різносторонній розвиток особистості.

Наслідки неконтрольованого вторгнення інформаційних технологій в повсякденне життя людини в повній мірі не осмислені, можуть становити загрозу благополуччю окремої особи, суспільства в цілому, що переконує у необхідності відслідковувати нові тенденції та зміни у мисленні молоді. Феномен «кліпового мислення» є новим, суперечливим, мало досліджуваним суспільним явищем, історично та культурно обумовленим постмодерністською культурою. Поглиблений аналіз підходів (Ф. Гиренок, В. Кошель, Г. Семеновських, К. Фрумкін та ін.) до вивчення феномену кліпового мислення свідчить про відсутність одностайності дослідників при вивченні цього питання, необхідність подальших ґрунтовних наукових розвідок.

Розширення сфери застосування електронно-обчислювальних машин ЕОМ та їх периферійного обладнання зумовило появу поняття «нова інформаційна технологія» (ШТ), яке є синонімом поняття «комп'ютерна технологія» (КТ). ШТ передбачає використання усього різноманіття сучасних пристроїв оброблення інформації, у т. ч. ЕОМ, їх периферійного обладнання (відеоматеріали, принтери, пристрої для оброблення даних з графічної і

звукової форми).

Феномен кліпового мислення був вперше описаний наприкінці 1980-х, у книзі «Третя хвиля», відомим американським футурологом Е. Тоффлером. У праці викладені розмірковування автора про формування інформаційного суспільства нового типу, де відбувається «демасифікація засобів масової інформації», розчинення уніфікованих медійних моделей на користь нескінченних фрагментів інформації – кліпів.

Нові інформаційні технології навчання – методологія і технологія навчально-виховного процесу з використанням новітніх електронних засобів.

Для інформаційного забезпечення педагогічного процесу кожен викладач і студент повинні мати доступ до практично необмеженого обсягу інформації і її аналітичного оброблення, можливості для безпосереднього включення в інформаційну культуру суспільства.

Потреба у перегляді поглядів змісту та сучасного процесу навчального і виховного процесу в суспільних інститутах (дитячих садках, школах та вищих навчальних закладах) з позиції гендеру виникли відносно нещодавно, наприкінці минулого століття. Поштовхом для цього послугувала зміна суспільної думки та поглядів на роль чоловіка і жінки у сучасному суспільстві, а також активна діяльність громадськості на створення відповідних умов для рівноцінної реалізації представників обох статей у всіх сферах життя.

Для нашої країни рішення проблеми гендерної рівності та побудови процесів навчання та виховання на засадах гендеру є відносно новим, проте багато дослідників і наукових діячів вже присвятили свої наукові праці для вивчення та розробки програм, щодо рішення цієї країни. На сьогоднішній день можна виділити наступних вчених, що вивчали проблематику гендеру та гендерного виховання, а саме О. Кікінежді, О. Цокур, С. Вихор, Т. Дороніна.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРА – ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ

2.1. Педагогічні аспекти використання інформаційних технологій в процесі формування гендерної компетентності магістрів – педагогів

У сучасному процесі навчання важливо виділити інформаційні технології, як головний допоміжний інструмент.

Сучасне інформаційне суспільство розвивається стрімкими темпами, а отже, постає необхідність формування компетентної особистості, яка здатна брати активну участь у розвитку освіти, науки та культури. Сьогодні на перший план у загальноосвітніх навчальних закладах висувують завдання зі створення сприятливих умов для виявлення і розвитку здібностей учнів, розвитку їх навчально-пізнавальної активності. Як наслідок, у процесі професійної підготовки майбутніх учителів інформатики необхідно не тільки формувати предметні знання й уміння, але й сприяти розвитку тих особистісних якостей випускників, які дозволили б їм у майбутньому вирішувати нові педагогічні завдання та відтворювати нові підходи до процесу загальноосвітнього навчання.

Майбутні педагоги мають готувати та подавати навчальний матеріал з урахуванням сучасних підходів до навчання, застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі, а саме доцільно застосовувати навчальні засоби, які розміщено в мережі Інтернет. Під час швидкого розвитку технологій, ключовими компетентностями особистості є вміння вчитися, оперувати та управляти інформацією, тому необхідно орієнтуватися на діяльнісні та розвиваючі технології у навчальному процесі. Поява та розвиток дистанційних технологій навчання відбувається поряд із традиційними,

використання перших дозволяє навчати і навчатися в індивідуальному режимі, незалежно від місця і часу. У всьому світі спостерігається зростання кількості студентів, які навчаються за дистанційними технологіями, збільшується кількість вищих навчальних закладів, які використовують дистанційні технології в навчальному процесі. Учителя мають постійно самовдосконалюватися, вчитися протягом життя, підвищувати рівень професійної компетентності, творчо підходити до професійної діяльності.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання. Технологія – наука про способи розв’язання задач людства за допомогою технічних засобів [1]. За тлумачним словником «технологія – сукупність способів обробки чи переробки матеріалів, інформації, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій, надання послуг тощо.»

Відповідно «інформаційні технології» – це технології, що тією чи іншою мірою реалізують інформаційні процеси: збирання, накопичення, зберігання, передавання, опрацювання та представлення (відображення) інформації.

Інтернет-енциклопедія (Вікіпедія) визначає ІТ як технології, пов’язані зі створенням, зберіганням, передаванням, опрацюванням і управлінням інформацією або як сукупність методів, виробничих процесів та програмно-технічних засобів, об’єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує виконання інформаційних процесів з метою підвищення їхньої надійності та оперативності і зниження трудомісткості ходу використання інформаційного ресурсу. Слово «комунікаційні» терміну «інформаційно-комунікаційні технології» підкреслює підвищення в останні роки ролі комп’ютерних мереж у забезпеченні реалізації інформаційних процесів.

Отже, інформаційно-комунікаційні технології навчання (ІКТН) – це сукупність методів і технічних засобів застосування інформаційних технологій на основі комп’ютерних мереж і засобів зв’язку для забезпечення ефективного процесу навчання. Методика застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання як наука досліджує навчально-виховний процес з метою встановлення фактів, визначення зв’язків і закономірностей, прогнозування

наслідків використання ІКТ в освіті, що дозволить покращити ефективність навчально-виховного процесу.

Психолого-педагогічні аспекти використання інформаційних технологій в навчальному процесі розглядаються в роботах М. Жалдака, Н. Морзе, В. Бикова, О. Спіріна, В. Зінченко та ін. Дослідники розглядали можливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій у початковій, вищій, середній школі, інклюзивній та професійній освіті тощо.

Головною відмінною рисою навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій є безпосереднє застосування комп'ютера як засобу навчання, використання якого кардинально змінює систему форм і методів викладання навчальних дисциплін.

При цьому використання ІКТ в навчальному процесі виступає не самоціллю, а педагогічно виправданим підходом, який дозволить отримати суттєві переваги у порівнянні з традиційними технологіями організації навчального процесу. На думку багатьох вчених, впровадження комп'ютерних засобів в навчальний процес розширило теорію і методику освіти шляхом застосування нових дидактичних засобів. Основними напрямками застосування ІКТ в навчальному процесі є: розробка методичних і дидактичних матеріалів (презентації, зображення, анімація тощо); управління навчальним процесом вищої і середньої школи; цілеспрямований пошук навчальної інформації у мережі Інтернет; проведення експерименту за допомогою комп'ютерних моделей, математична обробка результатів експерименту; організація інтелектуального дозвілля студентів [2, 121]; розробка web-ресурсів навчального призначення (дистанційне навчання, масові онлайн курси); розробка та впровадження педагогічних програмних засобів. Власний досвід і педагогічна практика показали, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє значно підвищити ефективність навчального процесу під час самостійної роботи студентів, на лекціях, лабораторних, практичних і семінарських заняттях.

Сьогодні доволі розповсюдженими є інтегровані заняття із застосуванням

мультимедійних засобів, а навчальні презентації часто стають невід'ємною частиною викладу нового матеріалу. Використання відеосюжетів і анімаційних ефектів дозволяє перейти від традиційної технології подання матеріалу з використанням дошки та крейди до використання нового освітнього середовища, що містить всі можливості подання навчальної інформації в електронному вигляді. За рахунок цього мультимедіа-лекції можна використовувати для викладання практично всіх курсів.

Викладач за допомогою мультимедіа в аудиторії отримує потужний інструментарій для представлення навчальної інформації в різній формі (текст, графіка, анімація, звук, відео), самостійно визначає послідовність та форми викладу матеріалу. У разі потреби можна створити слайди, які містять розгорнуті малюнки, схеми, діаграми, інші матеріали з метою уточнення найбільш важких питань лекції або для представлення додаткових пояснень, якщо це необхідно для конкретної аудиторії [1, 75]. Для проведення семінарських і практичних занять інформаційно-комунікаційні технології теж мають величезні потенційні можливості для підвищення ефективності навчання за рахунок індивідуальної роботи студентів з електронної навчальної інформацією. У цьому сенсі ефективними є Internet-методи, які дозволяють отримати значні переваги під час організації навчальної діяльності студентів, а саме: забезпечення можливості самостійного пошуку потрібної інформації серед величезної кількості електронних джерел; використання хмарних технологій для збереження навчальної інформації; забезпечення комунікації між студентами та викладачем; використання різних форм контролю навчальних досягнень студентів; проведення олімпіад, вібінарів та інших форм навчальної та наукової діяльності [8, 7]. Слід зазначити, що інформаційно-комунікаційні технології доречно використовувати у поєднанні різних форм навчання задля отримання максимального навчального ефекту. Так, презентації, пошук інформації в Інтернет, текстовий процесор часто використовуються у проектній діяльності, під час якої студенти (учні) разом виконують навчальний проект у вигляді певного практичного завдання [3, 94].

Застосування інформаційних технологій у вищій школі певним чином залежить від якісного програмного забезпечення навчального призначення та його методично спланованого використання. Тому, не менш важливою складовою навчального середовища є електронні засоби навчального призначення, які дозволяють удосконалити навчальний процес [3, 489]. Вони почали своє розповсюдження як локальні програмно-педагогічні засоби, потім втілювалися у електронні підручники, які будуть інтегруватися із державною е-платформою [5].

Слід зауважити, що створення засобів навчального призначення є досить трудомістким процесом, який передбачає спільну діяльність програміста, викладача-предметника і дизайнера [7, 239]. Електронний підручник повинен бути не тільки комп'ютерною програмою або освітнім ресурсом, він повинен акумулювати в собі дидактичний досвід викладача, актуальне та наукове інформаційне наповнення з певної навчальної дисципліни. Крім того, сам процес впровадження програмного продукту у навчальний процес породжує певні проблеми, пов'язані з наявністю апаратного забезпечення, методичних рекомендацій до використання, ліцензії тощо.

Слід зазначити, що викладання дисципліни з використанням інформаційно-комунікаційних технологій передбачає готовність викладача до такої форми навчального процесу, наявність у нього достатньої інформаційної культури. Він повинен володіти не тільки предметною областю, а й бути обізнаним у існуючих технологіях навчання з використанням ІКТ, способах досягнення певної дидактичної мети за допомогою інформаційних технологій. Крім цього, викладач повинен мати хоча б поверхневе уявлення про наявне апаратне і програмне забезпечення, яке може бути використане для вивчення відповідної дисципліни.

Отже, інформаційно-комунікаційні технології активно впроваджуються у навчальний процес вищої школи за рахунок своїх потужних можливостей, які стосуються представлення інформації та забезпечення взаємодії учасників навчально-виховного процесу.

До головних завдань, які необхідно вирішити при комплексному використанні інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі слід віднести: проведення комплексних досліджень впливу сучасних інформаційних технологій на процес навчання студентів; розробка методик використання ІКТ при реалізації навчальних задач з навчальних предметів; формування відповідних знань, умінь і навичок використання ІКТ у викладачів; створення сучасних педагогічних програмних засобів підтримки як курсів з інформатики, так і викладачів інших навчальних предметів; забезпечення доступу студентів і викладачів до сучасного комп'ютерного обладнання, сучасних технічних засобів навчання.

Серед основних факторів, що впливають на якість життя, не тільки визначає рівень життя, а й інколи виживання людини, є здатність приймати стратегічні рішення в ситуації невизначеності, тобто здатність знайти інформацію потрібну для правильної оцінки ситуації, вміти її опрацювати, прийняти рішення і довести це рішення до виконавців. Реалізувати це з швидкістю, необхідною в сучасному суспільстві можливо лише за допомогою ІКТ. Так ІКТ слід використовувати для того щоб: надати можливості успіху для кожного, щоб не збільшувати різницю у можливостях отримати якісну освіту між найбіднішим і найбагатшим; підтримувати моделі ефективного розвитку. Використання ІКТ потребує створення нової освітньої парадигми. Загально визнано, що студент повинен бути активним учасником навчального процесу. Засобами інформаційних і комунікаційних технологій реально помістити цей принцип дидактики в основу всього навчального процесу. У результаті повинні змінитися відносини студент-викладач, студент-студент, студент-навколишнє середовище, студент-джерела інформації. Головним завданням навчання стає не передача студентові певної суми знань, а формування умінь здобувати і опрацьовувати нові дані, формування навичок мислення високого рівня: аналізувати, синтезувати, оцінювати. Згідно зі статистичними даними, близько 80% навчальних занять виконуються за системою: викладач розповідає – студент уважно слухає. Такі студенти

максимально засвоюють зміст отриманих від викладача повідомлень і стають «відмінниками». Але таких студентів не більше двадцяти відсотків. Інші – не можуть сприймати повідомлення в такому вигляді і приречені стати «студентами з низьким рівнем навчальних досягнень». Ці студенти орієнтовані на засвоєння знань через емпіричну практичну діяльність. І на допомогу їм повинні прийти технології, засновані на дослідницькій діяльності, в ході якої відбувається пошук рішень і висування та підтвердження гіпотез. Ця технологія повинна реалізуватися з використанням методів наукових досліджень адаптованих до можливостей студентів: спостережень, вимірювань, експериментів, дослідів, опитувань тощо. Завдяки ІКТ і навчальним гіперсередовищам колишні «відстаючі» мають можливість оволодіти цими операціями в своєму «темпі».

Використання гіпер середовищ передбачає цілий ряд додаткових ланок і проміжних етапів у процесі переходу від операцій символічного до операцій образного мислення. В ході вивчення інформатики рекомендується опрацювати операції з інформаційними об'єктами:

- створити (напишіть, побудуйте);
- знайти, встановити (в Інтернеті, в бібліотеці, завдяки телебаченню, шляхом спостереження);
- створіть об'єкт, як відображення дійсності (проведіть анкетування, виміряйте температуру);
- опрацюйте і модифікуйте (відредагуйте текст, відео, зображення); проаналізуйте;
- організуйте дані (упорядкуйте, створіть гіперструктуру, створіть електронну таблицю);
- перетворіть дані в іншу форму (побудуйте діаграму на основі числових даних).

Студенти повинні вчитися використовувати і створювати моделі об'єктів і процесів: технологічних; інформаційних і комунікаційних технологій (базові операції над апаратними засобами комп'ютера, операції з об'єктами в

графічному інтерфейсі, управління виконавцями алгоритмів; людських, зокрема управління власними проектами і планами дій.

Нові потреби суспільства у зміні парадигми освіти вимагають і нових змін у статусі викладачів, а відповідно і у його підготовці та перепідготовці. Значну увагу сучасний викладач повинен приділяти підготовчій роботі зі створення навчального середовища, в якому будуть забезпечені навчальні потреби кожного студента. Звичайно, щоб викладач відповідав вимогам сучасності, йому необхідно як можна швидше і повніше освоювати інформаційні і комунікаційні технології, оволодівати методикою їх використання в навчальному процесі. В сучасній освіті розглядається три взаємопов'язані аспекти інформатики:

1. Теоретична інформатика.
2. Інформаційні і комунікаційні технології та їх використання в різних галузях людської діяльності.
3. Використання інформаційних технологій в освітній діяльності.

На основі практики використання та рекомендації з впровадження ІКТ у навчальний процес: максимально використовуйте всі ІКТ, а також ІКТ орієнтовані просторові і візуальні середовища; включіть ІКТ у навчальні програми, передбачте в них інтеграцію на основі ІКТ різних предметів; інтенсивно використовуйте ІКТ у підготовці викладачів і підвищенні їх кваліфікації. Ось питання, які повинен задати собі викладач перед плануванням використання ІКТ на заняттях: Для чого я буду їх використовувати? Яка їх перевага перед іншими засобами? Який позитивний результат використання ІКТ я отримаю (з точки зору викладача; студента)? І тільки після усвідомлення необхідності ІКТ на даному занятті слід продовжити підготовку навчальних матеріалів.

Багаторічні спостереження за уроками з використанням ІКТ, власний досвід вказують на те, що на підготовку до такого уроку витрачається більше часу, ніж на підготовку декількох звичайних. Викладачам доводиться ознайомлюватися з різними комп'ютеризованими засобами, готувати

дидактичний матеріал, презентації, завдання або і цілу програму для комп'ютерного тестування і ще багато-багато чого. Тільки за умови систематичного і системного використання, формування у викладача готовності до застосування ІКТ на занятті, ці технології стають засобами підвищення ефективності навчального процесу. Засоби навчання, класифікація засобів навчання.

Засоби навчання – це сукупність об'єктів, педагогічно доцільне і виважене використання яких забезпечує процес отримання учнями знань, оволодіння практичними навичками і вміннями. Засоби навчання найбільш ефективні, коли вони стають органічним елементом процесу навчання, забезпечуючи реалізацію навчальних цілей. Окремі дослідники, на підставі аналізу навчальної діяльності, яка реалізується в навчальному середовищі, де активно використовуються інформаційно-комунікаційні технології, вказують на зміну у стосунках «викладач-студент» у бік гуманізації, на створення взаємин між викладачем і студентом на основі співробітництва, з більш активною роллю студента в процесі навчання. І далі, враховуючи зміну функцій інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі, їх вирішальну роль у створенні нового освітнього середовища, включення до системи відношення «викладач-студент» пропонується вводити до сучасної дидактичної моделі як реальний суб'єкт – середовище, засноване на цифровому представленні інформації, даних і знань, на локальних і глобальних мережних можливостях доступу до них.

Основні характеристики цього середовища: середовище постійно і все більш збільшує мотивацію студентів до споживання контенту (інформації), що циркулює в ньому; середовище надає доступ до ресурсів у будь-який зручний для людини час; середовище володіє зручним, гнучким, дружнім, інтелектуальним сервісом, що допомагає студенту знайти необхідні інформаційні ресурси, дані або знання; середовище працює згідно із запитамі людини стільки, скільки їй необхідно; середовище наповнюється інформацією, даними, знаннями з наростаючою швидкістю; середовище дозволяє

організувати зручні в часі контакти між будь-якою кількістю студентів тощо.

Цей підхід має дещо технологічний підхід, при якому технічним засобам надаються властивості, які можуть мати тільки люди. Роль викладача в процесі навчання не стає менш значимою, змінюються тільки види його діяльності – він усе більше виступає у ролі керівника навчання, консультанта з питань отримання нових відомостей, в тому числі і з використанням сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Сучасна освіта вимагає безупинно розширювати сприйняття комплексності світу та формування інформаційного суспільства. В останні роки завдяки мобільності освіти і розвитку міжнародних освітніх програм кількість студентів, які прагнуть отримати дистанційну освіту, зростає.

Слід зазначити, що віртуальний освітній простір потребує відповідного подання інформації, наприклад, традиційні лекційні матеріали можна вдало викласти у формі презентацій (Power Point, Google, Prezi, Canva та ін.), що забезпечить краще сприйняття з боку студентів.

Для того, щоб знання отримали конкретний зв'язок з діями, необхідно постійно навчати себе. Саме цю мету ставлять перед собою викладачі кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації, які опікуються проблемами дистанційного навчання. Робота з дистанційними курсами вимагає постійного оновлення навчально-методичної бази. У зв'язку з трансформаціями інформаційного середовища, інтеграційними процесами і зміною реалій навколишнього світу, необхідно брати до уваги актуальність, адекватність, новітність поданої інформації, слідкувати за осучасненням навчально-методичних матеріалів.

Використання дистанційних технологій в умовах кредитно-модульної системи дає можливість:

а) студентам – вибирати зручний час для вивчення й засвоєння навчальних дисциплін, самостійно здійснювати дистанційно-модульний контроль та аналіз своєї навчальної діяльності,

б) викладачам – систематично керувати навчальною роботою студентів,

контролювати й аналізувати їх діяльність за кожним модулем навчальної дисципліни, що стимулює студента якісно освоювати зміст вищої освіти.

Однією з вдалих систем управління навчанням або віртуальним навчальним середовищем є MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment). Це вільний (розповсюджується за ліцензією GNU GPL) веб-додаток, що надає можливість створювати сайти для онлайн-навчання. Дана система реалізує філософію «педагогіки соціального конструктивізму» та орієнтована насамперед на організацію взаємодії між викладачем та учнями, підходить для організації традиційних дистанційних курсів, а також підтримки очного навчання.

MOODLE перекладена на десятки мов, в т.ч. на українську. Система використовується в 50 тис. навчальних закладах у понад 200 країнах світу. Основним інструментом в середовищі MOODLE є електронний навчальний курс, що представлений комплексом навчально-методичних матеріалів та освітніх послуг, створених для організації індивідуального та групового навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до наказу МОН України № 665 від 01 червня 2013 року «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів» [5] керівники навчальних закладів (Код КП – 1210.1) повинні використовувати в роботі комп'ютерну техніку і програмне забезпечення для створення, зберігання й обробки інформації, а також знати основи роботи з персональним комп'ютером і периферійними пристроями до нього. Фактично в даному документі мова йде про опанування керівниками навчальних закладів комп'ютерної грамотності, що включає в себе в першу чергу розуміння загальних принципів пристрою і роботи комп'ютера, вміння працювати з операційною системою, прикладними офісними програмами: текстовим (Word) та графічним редактором (Excel) тощо.

Проте поняття ІКТ-компетентність керівників навчальних закладів окрім комп'ютерної грамотності включає в себе і такі складові, як робота з

інформацією в електронному вигляді, знання та вміння використовувати найефективніші методи та засоби пошуку, відновлення, поширення та зберігання інформації, уміння працювати із зовнішнім інформаційним середовищем, уміння оптимально використовувати архіви інформації та інше.

Державний стандарт вищої освіти підготовки фахівців спеціальності «Управління навчальним закладом» в контексті ІКТ-компетентності, дещо розширює вимоги до знань і вмінь майбутніх керівників навчальних закладів. В даному документі передбачено, що майбутні фахівці мають опанувати технології передачі інформації, що з урахуванням сучасного стану розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті та управлінні, передбачає користування електронною поштою, інтернет-сервісами для проведення професійних маркетингових досліджень, соціологічних опитувань чи психологічних тестувань, відео-конференцзв'язком, проведення відео-конференцій тощо; здійснювати організацію колективної роботи з документами у тому числі засобами хмарних технологій; використовувати сучасні інформаційні технології для управління інформаційними зв'язками тощо. Формування ІКТ-компетентності магістрантів у процесі фахової підготовки за спеціальністю «Управління навчальним закладом» за заочною формою навчання може бути реалізовано за виконання ряду організаційно-педагогічних умов, які стосовно нашого дослідження виступають як сукупність передумов, що забезпечують цілісність, повноту, цілеспрямованість та ефективність управління навчальним процесом підготовки майбутніх керівників навчальних закладів.

Нижче зупинимося на деталізації цих умов більш докладно. Перша умова полягає в постійному оновленні змісту навчання магістрантів з урахуванням сучасного стану розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті та управлінні, виникненням нових освітніх завдань і проблем. Тут мова йде як про своєчасне оновлення змісту навчання дисциплін, що безпосередньо спрямовані на формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців, так і про наскрізне використання інформаційно-комунікаційних технологій у єдності та

взаємозв'язку дисциплін навчального плану підготовки магістрів спеціальності «Управління навчальним закладом» з максимальним зануренням в інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу – підготовки науково-педагогічними працівниками ВНЗ інформаційних і навчально-методичних матеріалів та наочних посібників із використанням комп'ютерних технологій, розробки електронних навчально-методичних курсів дисципліни різними засобами у тому числі з використанням платформ дистанційного навчання; здійснення інформаційно-технологічного забезпечення діагностики якості вищої освіти в тому числі виготовлення тестів успішності та обробки отриманих результатів з використанням комп'ютерних технологій, проведення занять з використання аудіовізуальних засобів навчання та мультимедійних технологій, використання можливостей соціальних сервісів Веб 2.0 та ресурсів глобальної мережі Інтернет в навчальному процесі тощо.

Друга умова – забезпечення цілісності, системності та узгодженості підбору методів навчання на основі принципів андрагогіки. Ця умова впливає із того, що за Правилами прийому в ДВНЗ України абітурієнти вже мають повну вищу освіту (вікові особливості вступників коливаються від 30 до 65 років) та стаж педагогічної чи науково-педагогічної роботи від п'яти років.

Це, в свою чергу, обумовлює потребу в застосуванні андрагогічної моделі навчання, за якої центральною фігурою навчальної діяльності стає сам магістрант, а його самостійна діяльність стає основним видом навчальної роботи.

З урахуванням дослідження Н. Протасової [7] та нами виокремлено наступні принципи: 1) індивідуального досвіду та розвитку індивідуальних освітніх потреб, що виявляється в необхідності побудови власної освітньої траєкторії із урахуванням наявного рівня сформованості ІКТ-компетентності кожного магістранта; 2) вікового підходу, що виявляється в організації керованої самоосвітньої діяльності, де корекція з боку викладача, характерна для освіти дітей та молоді, замінюється самоаналізом, самоусвідомленням та самокорекцією; 3) створення умов та свободи вибору, що забезпечується

варіативністю та можливістю вільного вибору комплексу теоретичних питань та науково-дослідних завдань, що виносяться на самостійне опрацювання; 4) стимулювання самоосвіти та самостійності у навчанні, за якого формування ІКТ-компетентності магістрантів відбувається внаслідок здійснення ними постійного самоконтролю і самооцінки з метою перевірки досягнутих результатів та приведення їх у відповідність із поставленими цілями, суспільно значущими нормами, правилами, еталонами, а також суб'єктивними вимогами та уявленнями; 5) спільної діяльності у процесі навчання, що забезпечується спільною роботою викладача з керівниками ДНЗ щодо планування та управління процесом та процедурами, які допомагають підвищити рівень сформованості ІКТ-компетентності магістрантів; 6) актуалізації результатів навчання, що полягає в невідкладній готовності раціонально використовувати інформаційно-комунікаційні технології для виконання професійних обов'язків.

Третя умова – розробка дидактично обґрунтованих підходів до проектування завдань до самостійної роботи студентів, побудованих з урахуванням принципів андрагогіки, компетентнісного підходу, міжпредметних зв'язків та сучасного стану розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті й науці та спрямованих на формування у майбутнього фахівця готовності до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. Підготовка студентів заочної форми навчання в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу передбачає при вивченні кожної дисципліни відведення на самостійну роботу від 70% часу від загального навчального навантаження. За такого розподілу ефективна організація СРС значною мірою впливає на результативність підготовки магістрантів та виступає способом індивідуалізації процесу навчально-професійної підготовки, основою їх самоосвітньої діяльності як майбутніх фахівців та вагомий чинник професійної мобільності [3].

Четверта умова – впровадження ефективних технологій управління виконанням індивідуальної СРС у поєднанні з лекціями та практичними

заняттями на основі коучингу. Організоване на основі коучингу навчання магістрантів в міжсесійний період дозволяє розглядати викладача в ролі коуча – персонального тренера, тьютора, функції якого не зводяться до контролю, а спрямовані на супровід, організацію та координацію індивідуальної самостійної роботи майбутніх викладачів. У сучасній вищій школі роль викладача все більше зводиться саме до організації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

В такому випадку основна задача викладача – надати систематичну консультативно-методичну допомогу – допомогти магістранту зорієнтуватися в Інтернет-просторі, оволодіти навичками пошуку, обробки та аналізу інформаційних потоків, надати посилання на необхідні електронні освітні ресурси тощо. Стосовно майбутніх фахівців, їх самостійна діяльність стає основним видом навчальної роботи, а ступінь значущості навчання має, в першу чергу, оцінюватися магістрантом або самостійно, або за рахунок зворотного зв'язку з колегами по навчальній групі чи тих, хто допомагає у навчанні та об'єктивних свідочств досягнутого. В такому випадку замість традиційних контролюючих та дисциплінуючих форм впливу виступає особистісна зацікавленість у навчанні, самодисципліна, відповідальність [7].

В умовах дистанційної та змішаної форми навчання студентів, впровадження та реалізація інноваційних проектів у сфері освіти здійснюється для набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування складних спеціалізованих задач у майбутній галузі професійної діяльності.

В умовах віддаленої роботи й навчання, лекційні заняття проводять в синхронному режимі відповідно до розкладу із використанням зовнішніх платформ для відеоконференцій (це може бути Microsoft Teams, Zoom та інші). Науково-педагогічні працівники організують і забезпечують проведення лекційних та практичних занять із застосуванням дистанційного режиму (онлайн) через обрані платформи (Microsoft Office 365 A 1, Google Classroom, Moodle та інші) й програми для дистанційного або змішаного навчання, з розміщенням відповідних навчальних матеріалів у навчальному середовищі на

вищезгаданих платформах, що адаптовані до даних форм навчання.

Також у викладачів є можливість скористатися платформою відкритих онлайн-курсів (Coursera, EdEra, VUMOnline, Prometheus та інші). Впровадження інноваційних технологій у систему освіти в умовах карантинних обмежень – є важливим елементом при підготовці майбутніх фахівців. Дистанційне навчання для студентів є ресурсом для повноцінного забезпечення рівня засвоєння знань та набуття навичок, необхідних для роботи у майбутній професійній діяльності та для подальшого кар'єрного зростання майбутніх фахівців відповідної галузі.

З появою і поширенням мережі Інтернет викладачі почали застосовувати його можливості з метою збільшення ефективності освітнього процесу, як засіб наочності і спосіб підвищення мотивації студентів. Поява технічних засобів (комп'ютерів, планшетів, смартфонів) вплинула на способи подання інформації, яка сьогодні найчастіше подається в мультимедійному форматі, тобто в декількох формах одночасно: текстовій, графічній, відео, аудіо, інтерактивній. Сучасний освітній простір, крім стандартних мультимедійних методичних розробок, онлайн-тестів і навчальних матеріалів з мови, пропонує також дистанційні форми вивчення іноземної мови.

Месенджери і можливість організації в них чатів є однією з форм навчальної діяльності. В даний час одними з найбільш популярних майданчиків для комунікації є такі месенджери, як What'sApp, Telegram, Viber, Skype, Facebook, Messenger і деякі інші. Кожен з них може бути використаний в процесі навчання будь-яких видів мовленнєвої діяльності [3].

Telegram на перший погляд, ідентичний іншим. Листування, обмін фото і відео – все як у всіх. Однак, на відміну від інших, Telegram пропонує ряд відмінностей: - передача файлів будь-якого формату – RAR-архів, таблиці в Excel, інструкція в PDF, MP3 і відео. Обмеження розміру файлів – до 1,5 Гб; Cloud зберігання даних; - синхронізація з пристроями. Месенджер працює на платформах iPhone, Android, WindowsPhone.

Варто також згадати, що Telegram пропонує можливість секретних чатів, за яких практично не можливо отримати доступ до його вмісту. Також у

порівнянні із WhatsApp, Telegram працює швидше та надає можливість передачі будь-яких файлів. Не зручним є також те, що у WhatsApp можливо увійти лише на одному пристрої та, відповідно до правил використання додатку, користувача може бути заблоковано при частому перенесенні облікового запису на різні пристрої. Останні декілька років традиційні телефонні дзвінки стають усе менш популярними у порівнянні із засобами миттєвого обміну повідомленнями чи сервісами онлайн зв'язку. Більше того багато людей та компаній надають перевагу текстовим чи мультимедійним повідомленням у порівнянні із дзвінками.

Також є можливість заходити до свого облікового запису з декількох пристроїв: кількість одночасних сесій необмежено; швидка доставки повідомлень і файлів; створення великих загальних чатів до 5000 одночасних учасників; висока безпека і приватність. Відрізняє Telegram від інших месенджерів можливість створення ботів і каналів. Бот – програма, яка дозволяє відповідати на питання користувача, шукати інформацію, консультувати.

Telegram розвиває свій API для ботів, і з кожним днем їх стає все більше. У кожного бота також є ім'я користувача, отже, його можна відшукати в глобальному пошуку. Боти діляться на 2 групи – прості і ті, що вбудовуються (inline). З простими ботами можна взаємодіяти безпосередньо, відправляючи їм текст (наприклад, пошуковий запит) або команди, які передбачив розробник [1].

Через API ботів Telegram можна, за допомогою безлічі мов програмування, створити бота і визначити для нього виконання певних завдань і реагування на задекларовані програмістом команди.

Використання даного механізму вигідно відрізняє цей месенджер від інших і дозволяє реалізувати функції, які неможливо виконати при використанні інших програм подібного роду.

Канали – це чати, що дозволяють відправляти повідомлення необмеженому числу користувачів, підписаних на нього. Вони являють собою суміш блогу і новинної стрічки. Цікаво розглянути використання Telegram в

освітньому процесі для студентів, які здобувають вищу освіту. Навчання може проводитися повністю віддалено, без очних занять. Основна функція Telegram може складатися у відправці повідомлень курсу і подальшого збору і перевірки виконаного домашнього завдання.

Також стане в нагоді бот, який автоматично розсилає студентам завдання і нагадування про терміни здачі. В університеті є можливість використовувати месенджер як для кожного предмета окремо, так і в загальному навчальному чаті. Кожен викладач може створити окремий чат для свого предмета, додати всіх студентів групи і перенести навчання на новий рівень.

В процесі дистанційної освіти дуже важливим є зворотній зв'язок між викладачем і студентом. Навчання можна вибудувати через інтерактивні навчальні матеріали, які містять інструкції, навчальний контент (відео, інтерактивні відео, текст, малюнки), самоперевірку, посилення тощо. За допомогою таких навчальних матеріалів студент вивчає нову тему самостійно. Для питань створюється чат для спілкування, щоб, стикаючись з труднощами, студенти продовжували виконувати завдання.

Викладач може відправляти текст домашнього завдання в чат. До дати здачі студенти можуть задавати питання безпосередньо викладачу. Питання не повторюватимуться, адже вся історія спілкування буде видна всім студентам групи [1]. Викладач може посилатися на літературу або найближчі конференції по предмету. Відправляти завдання студенти можуть в чат, одночасно знайомитись з роботами однокурсників, або, навпаки, не маючи можливості бачити їх, – в залежності від виду домашнього завдання. За допомогою чатів можна тренувати письмову і діалогічну мови.

Можна використовувати наступні вправи на розвиток письмової мови:

- 1) Вправи, спрямовані на побудову власного письмового висловлювання з використанням різних опор, таких як: ключові слова, план, логічна схема, картина, фотографія, фрази, вирази.
- 2) Вправи, спрямовані на створення письмового висловлювання.

Це може бути лист або повідомлення, написане за зразком.

- 3) Вправи, що

вимагають від студентів висловлювати свої думки в письмовій формі без опори на вербальні елементи (написання есе). Для розвитку діалогічного мовлення необхідно користуватися різними способами навчання такими, як: 1) використання діалогу-зразка; 2) покрокове складання діалогу; 3) ведення діалогу за допомогою штучного створення ситуацій спілкування; 4) використання різних ігор.

На навчальних парах викладач може проводити тестування з предмета, використовуючи бота в Telegram. Бот може з бази видати завдання студенту, а після відправки їм відповіді дати правильну відповідь. Рішення ж у вигляді фото відправляється викладачеві і оцінюється пізніше.

У педагога є можливість влаштувати опитування за допомогою бота. Ще один спосіб допомогти студентам поліпшити знання додатковими методами всередині чат-боту. Викладач висилає аудіо файл в телеграм-чат зі студентами і прикріплює опитувальник в класичному варіанті а-б-с відповіді або правда чи не правда. Студенти прослуховують аудіо, відповідають і у викладача з'являється можливість побачити участь групи, правильність розуміння аудіо і розібрати незрозумілі моменти в тому ж чаті з подальшим обговоренням. Те ж саме можна зробити з відео. Опитування в Telegram можна провести за допомогою ботів, які використовує більшість користувачів у власних групах у Телеграмі [1].

Подібні види діяльності, які проводяться завдяки месенджерам, сприятливо впливають на формування комунікативних навичок студентів. Вони допомагають в освоєнні загальної та професійної лексики, розвивають навички самостійної роботи, підвищують мотивацію і інтерес до предмета [2].

Таким чином Telegram є зручним безкоштовним засобом комунікації студента і викладача, який прискорить і спростить взаємодію, а також донесення інформації про гендерну компетентність. Плюси ж очевидні, месенджер економить час і витрати на роздруківку паперових матеріалів, на які студенти не будуть звертати увагу та не робити для себе висновки. Завдяки Телеграму у студентів завжди буде під рукою актуальна інформація, щодо

гендерної рівності, прав серед жінок та чоловіків, а також, як протидіяти насильству.

2.2. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій

Під засобами ІКТ розуміють «програмні, програмно-апаратні й технічні засоби і пристрої, що функціонують на базі мікропроцесорної обчислювальної техніки» [24, 19].

«Засобами ІКТ освітнього призначення називають засоби інформаційних і комунікаційних технологій, які використовуються разом із навчально-методичними, нормативно-технічними й організаційно-інструктивними матеріалами, що забезпечують реалізацію оптимальної технології їх педагогічного використання» [24, 20].

В епоху інформаційного суспільства, поряд із традиційними засобами виховання, дедалі привабливим для науковців і практиків є виховний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ). У науковому середовищі словосполучення «інформаційно-комунікаційні технології» несе смислове навантаження, яке тотожне процесу систематизації методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, відображення і використання інформації в інтересах її користувачів. За своєю сутністю інформаційно-комунікаційні технології – це поєднання інформаційних технологій з комунікаційними для вирішення різноманітних завдань в рамках формування сучасного інформаційного суспільства. Таким чином поняття «інформаційно-комунікаційні технології», крім зазначеного вище, інтегрує семантику терміну «комунікація» і передбачає процес спілкування, обміну думками, знаннями, почуттями, моделями поведінки, а також спільну діяльність учасників комунікації, під час якої виробляється спільний погляд на речі, події та оточуюче середовище.

Формування базового рівня ІК-компетентності, під яким ми розуміємо інваріант знань, умінь і досвіду щодо використання ІКТ в освіті, необхідний учителю-предметнику для раціонального розв'язання професійних завдань із використанням засобів інформаційних технологій загального призначення, що передбачає розуміння основних понять у галузі ІКТ [8, 171], передбачає опанування базовими інформаційно-комунікаційними технологіями загального призначення: обробкою текстової, числової і графічної інформації, роботою з базами даних і електронними таблицями [7], а також основами телекомунікацій.

Не викликає сумнівів твердження про необхідність використання ІКТ-засобів у ході педагогічного виховання, однак у багатьох молодих науковців виникають труднощі у доборі найбільш доцільних засобів, що можуть бути використані у ході досліджень методик донесення інформації. Особливо це стосується аспірантів гуманітарних напрямків, досвід використання ІКТ засобів якими є обмеженим. У статті буде запропоновано низку найпростіших сучасних ІКТ засобів, серед яких ті, що доступні в мережі Інтернет і використання яких буде розглянуто на прикладах, що дозволить краще зрозуміти методику їх використання користувачами з незначним досвідом.

Найчастіше питання використання ІКТ-засобів розглядаються узагальнено й у вигляді рекомендацій, однак, зважаючи на стрімкий розвиток технологій, недостатньо дослідженим є використання сучасних он-лайн засобів як інструментів педагогічного дослідження. Зважаючи на значний розрив між теорією і практикою використання ІКТ-засобів, а також не розробленістю методики застосування сучасних Інтернет інструментів, частка використання потужних можливостей web-технологій у проведенні й, особливо, в організації педагогічного дослідження у роботах молодих науковців є дуже низькою. Тому основне завдання полягає у розробці методики використання ІКТ-засобів у педагогічному дослідженні, зокрема, в демонстрації практики вдалого застосування цих засобів у дисертаційних дослідженнях.

Подібні види діяльності, які проводяться завдяки месенджерам,

сприятливо впливають на формування комунікативних навичок студентів. Вони допомагають в освоєнні загальної та професійної лексики, розвивають навички самостійної роботи, підвищують мотивацію і інтерес до предмета [2].

Впровадження інноваційних моделей навчального процесу передбачає вміння вчителів – користуватися засобами новітніх ІКТ. Структурна побудова заняття з використанням ІКТ змінює саму суть навчального процесу, занурюючи його в спілкування, де ролі вчителя й учня врівноважені: обидва працюють для того, щоб навчатися, ділитися своїми знаннями, досягненнями свого життєвого досвіду.

Важливим тут є не те, як багато діти знають, а як вони дізналися і що робитимуть зі своїми знаннями. До того ж слід звернути увагу на те, що педагог повинен завчасно моделювати ситуації взаємодії за допомогою засобів, схем (моделей) діяльності учнів, відповідно до змісту і мети уроку. В моделях слід фіксувати склад індивідуальних дій учнів, спосіб їх розподілу між учасниками і послідовність дій виконання.

Цілеспрямована модель діяльності учнів на даних уроках виступає інструментарієм, за допомогою якого можна поєднувати методологію та зміст, крім того, вона є основним засобом організації комунікації учнів і вчителя [9]. У процесі побудови уроку з використанням ІКТ визначальною є діяльність учнів, а головною функцією педагогічної згоди стає створення 18 комунікативних умов, коли учитель своїми висловлюваннями і діями бере участь у створенні «критичних ситуацій», що ведуть до аналізу й розуміння змісту навчального матеріалу, способів пізнання. Вчитель керує взаємодією учнів, які представляють різні позиції й пізнавальні можливості.

Характерною ознакою сучасного інформаційного суспільства є активне і широке застосування в різних сферах людської діяльності мережі Інтернет, яка є одночасно глобальним інформаційним простором, частиною світової культури і багатоаспектним медіумом, що містить багато різних конфігурацій міжособистісної та масової комунікації, тому сьогодні все більше місце в реальному житті посідає віртуальне спілкування. Комунікації за допомогою

комп'ютерних мереж – принципово нова соціальна реальність, а самі мережні засоби комунікації здатні сприймати і самостійно створювати нові комунікативні конфігурації.

За словами О. Кущенко, «інтернет-комунікація» є освітнім феноменом, специфічною формою взаємодії, взаємообміну професійною інформацією суб'єктів освітнього процесу, основою самореалізації особистості, засобом її самовизначення й самоствердження, дослідження якого є необхідною умовою оновлення професійної освіти» [20, 138].

Інформаційні технології, що стрімко розвиваються, мають сильний вплив на права людини, зокрема дітей, даючи широкі можливості для освіти, розвитку, участі та висловлення поглядів. Водночас їх використання призводить до серйозних ризиків насильства, експлуатації та іншого неналежного поводження. Адекватне та ефективне реагування на ці ризики – предметом уваги міжнародних та регіональних організацій. Інформаційний простір України рясніє повідомленнями про знущання над дітьми через соціальні мережі, використання сервісів для сексуальної експлуатації дітей. Застосування засобів електронної комунікації стало складовою частиною визначення булінгу в національному законодавстві, однак питання ефективного реагування на кібербулінг залишається відкритим.

Сучасний період розвитку суспільства характеризується сильним впливом на нього інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які проникають в усі сфери людської діяльності, забезпечують поширення інформаційних потоків у суспільстві і утворюють глобальний інформаційний простір. Невід'ємною і важливою частиною цих процесів є комп'ютеризація освіти. Зараз в Україні йде становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу, пов'язаними із внесенням коректив у зміст технологій навчання, які повинні бути адекватними сучасним технічним можливостям і сприяти гармонійному входженню дитини в інформаційне суспільство.

Комп'ютерні технології покликані стати невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу, значно підвищувати його ефективність. Тому рівень комп'ютеризації разом з кадровим і методичним забезпеченням навчального процесу є вирішальним показником оцінювання дієздатності сучасної школи.

Інформаційні технології не тільки полегшують доступ до інформації і відкривають можливості варіативності навчальної та виховної діяльності, її індивідуалізації та диференціації, але і дозволяють по-новому організувати взаємодію всіх суб'єктів навчання та виховання, побудувати систему, в якій учень був би активним і рівноправним учасником освітньо-виховної діяльності.

Пошук нових форм і методів виховання в наш час – явище не тільки закономірне, але й необхідне. І це зрозуміло: у вільній школі, до якої ми йдемо, кожен не тільки може, а й повинен працювати так, щоб використовувати всі можливості особистості. В умовах гуманізації освіти реальна теорія і технологія масового навчання та виховання повинна бути направлена на формування сильної особистості, здатної жити й працювати у світі, що безперервно зазнає змін, здатної сміливо розробляти власну стратегію поведінки, здійснювати моральний вибір і нести за нього відповідальність, - тобто такої особистості, яка спроможна саморозвиватися і самореалізуватися.

Кібербулінг – агресивний, навмисний акт, учинений однією особою або групою осіб з використанням електронних форм стосовно жертви, якій важко захистити себе. Зазвичай здійснюється неодноразово за певний період часу та характеризується нерівністю сил. Кібербулінг може включати поширення слухів, розміщення неправдивої інформації або неприємних повідомлень, коментарів чи фотографій, які принижують, а також виключення будь-кого з онлайн-мереж чи комунікацій.

Впровадження інноваційних технологій у систему освіти в умовах карантинних обмежень – є важливим елементом при підготовці майбутніх фахівців. Дистанційне навчання для студентів є ресурсом для повноцінного забезпечення рівня засвоєння знань та набуття навичок, необхідних для роботи у майбутній професійній діяльності та для подальшого кар'єрного зростання

майбутніх фахівців відповідної галузі.

Отже, у зв'язку із пандемією, при організації освітнього процесу в закладах вищої освіти застосовують різні види дистанційного й змішаного форматів навчання, використовуючи при цьому різні інструменти дистанційного навчання, задля ефективної та якісної підготовки майбутніх фахівців та з метою запобігання ускладнення епідемічної ситуації.

Вплив ІКТ на підвищення ефективності толерантності у молоді наразі ще недостатньо вивчений. Варто врахувати, що і навчально-виховний процес в Україні не занадто переобтяжений впровадженням комп'ютерних технологій. Здебільшого під час проведення педагогічних заходів використовуються мультимедійні презентації, відео- та аудіоінформація; в організації дозвілля використовуються розважальні комп'ютерні ігри. Проте, тотальна присутність молоді в Інтернет середовищі, створює передумови для нового формату громадянської активності молоді як в соціальних мережах, так і в форматі інформаційних проєктів соціального, юридичного, природоохоронного, благодійного характеру та програм пізнавально-освітнього спрямування в позашкільній роботі.

Інтернет-спілкування розкриває практично безмежні можливості для комунікаційної взаємодії, адже завдяки їй простіше знайти однодумців за інтересами, хобі та світоглядом. У мережі зникає психологічний бар'єр, який властивий спілкуванню тет-а-тет, тому роль інтернет-спільнот – груп людей, об'єднаних спільними інтересами, лише зростає, дедалі більше впливає на формування громадської думки, особливо у молодіжному середовищі.

Активність з використанням мережі Інтернет, яка спрямована на просування молодіжних ініціатив, збір даних про певний об'єкт або явище передбачають ознайомлення учасників з інформацією, її аналіз і узагальнення фактів, призначених для широкої аудиторії. Через призму усвідомленого критичного мислення формується система ціннісного усвідомлення і, в тому числі, патріотичного ставлення молоді до оточуючих реалій, нетерпимості до корупційних проявів чи позиціонування інституту держави

загалом. Молоді люди організуються в соціальних мережах, ініціюючи дискусійні форуми, знаходять і виокремлюють актуальну для них інформацію під тематичними рубриками. Потім – її опрацьовують, узагальнюють висновки і презентують власні проєкти, заходи, доповіді, статті тощо. Таким чином формується власне «Я» молодої людини. Молодь, спільно з однодумцями, під егідою молодіжних громадських організацій чи, гуртуючись навколо суспільнозначимих ініціатив і трендів у соціальних мережах, організовує різноманітні акції, кампанії, флешмоби тощо.

Хоча Україна досі відстає від країн ЄС щодо розвитку інформаційного суспільства, де нормою життя та побуту стали найрізноманітніші електронні сервіси та технології, проте очевидної «прірви» не спостерігається. Наразі на порядку денному стоїть питання забезпечення усього без винятку населення повноцінним доступом до мережі Інтернет. Першочерговим завданням для держави є більш швидкий розвиток електронного урядування, особливо в частині надання онлайн послуг та збільшення рівня доступу та використання ІКТ всіма верствами населення в усіх регіонах країни. Першим проєктом втілення масштабного оцифрування державних послуг є впровадження мобільного додатку «Дія».

Будь-яка педагогічна технологія – це інформаційна технологія, оскільки основу технологічного процесу навчання складає отримання і перетворення інформації. Більш вдалим терміном для технологій навчання, що використовують комп'ютер, є комп'ютерна технологія. Комп'ютерні (нові інформаційні) технології навчання - це процес підготовки і передачі інформації тому, кого навчають, засобом здійснення яких є комп'ютер. При підготовці до уроку з використанням ІКТ викладач не повинен забувати, що це УРОК, а значить складає план уроку виходячи з його цілей, при відборі навчального матеріалу він повинен дотримуватися основні дидактичні принципи: систематичності та послідовності, доступності, диференційованого підходу, науковості та ін. При цьому комп'ютер не замінює викладача, а тільки доповнює його [40].

Одним із пріоритетних напрямків процесу інформатизації сучасного суспільства є інформатизація освіти – упровадження засобів нових інформаційних технологій у систему освіти. Це уможливить: удосконалювання механізмів керування системою освіти на основі використання автоматизованих банків даних науково-педагогічної інформації, інформаційно-методичних матеріалів, а також комунікаційних мереж; удосконалювання методології і стратегії добору змісту, методів і організаційних форм навчання, що відповідають задачам розвитку особистості того, якого навчають, у сучасних умовах інформатизації суспільства; створення методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу того, якого навчають, на формування умінь самостійно здобувати знання, здійснювати інформаційно-навчальну, експериментально-дослідницьку діяльність, різноманітні види самостійної діяльності по обробці інформації; створення і використання комп'ютерних тестуючих, діагностуючих, контролюючих і оціночних систем [22].

Інтенсивний розвиток процесу інформатизації освіти спричиняє розширення сфери застосування сучасних інформаційних технологій. В даний час можна вже цілком виразно виділити успішно й активно розвиваючі напрямки використання сучасних інформаційних технологій в освіті: реалізація можливостей програмних засобів навчального призначення (проблемно-орієнтованих, об'єктно-орієнтованих, предметно-орієнтованих) як засіб навчання, об'єкта вивчення, засобу керування, засобу комунікації, засобу обробки інформації.

Враховуючи розвиток ІКТ та безпосередній вплив на молодіжну аудиторію, їх впровадження у національно-патріотичний виховний процес слугуватиме комплексності інформаційно-ресурсного, методичного, комунікаційного забезпечення впливу. Цілком закономірним виглядає використання широкого спектру можливостей ІКТ у національно-патріотичному вихованні молоді. Таких як.

- Інтернет – фактично всеосяжна ресурсна мережа інформації для

формування комунікаційно-фахових, навчально-виховних, пізнавально-просвітницьких компетенцій, самоосвіти та дозвілля. Передбачає налагодження зворотного зв'язку, спілкування в мережі за допомогою сайтів, блогів, дискусійних платформ та інших форм онлайн-взаємодії, що генерують створення умов для реалізації та виявлення здібностей підлітків і молоді, задоволення їхніх потреб та інтересів, виховально-пізнавальної активності та творчого самовираження.

- Формування всіх цих якостей, знань і умінь у студентів є важливим напрямом для процесу побудови нових сучасних поглядів та взаємодії усіх її членів суспільства, яке вже розвинуто у багатьох країнах Європи, на які рівняється наша держава. Але побудова правильного і цілісного навчально-виховного процесу для розвитку цих компонентів гендерної компетентності не можлива в цілому до поки викладачі і педагог також не сформують та не розвинути у собі необхідні складові нових поглядів на статус жінки і чоловіка у суспільстві.

- Розуміння гендерної компетентності педагога несе в собі наступний зміст: гендерна компетенція передбачає сформованість у педагога - викладача, вчителя, вихователя – розуміння призначення чоловіків і жінок в суспільстві, їх статусу, функцій і взаємин. Важливою для педагога є здатність критичного аналізу своєї професійної діяльності як представника певного гендера.

- Під гендерної компетентністю в літературі розуміється інформованість педагога щодо того, що поняття «гендер» охоплює коло психосоціальних і соціокультурних характеристик, що асоціюються з чоловічим або жіночим підлогою в рамках певної культури. Як підкреслює Г. Ольховик, гендерно-орієнтований педагог повинен усвідомлювати власну гендерну ідентичність, вплив своїх гендерних установок на формування гендерних уявлень і цінностей у вихованців, бачити можливості гендерної педагогіки для поліпшення якості освітнього процесу.

- Гендерна компетентність педагога включає оволодіння ним організаційними, психолого-педагогічними і дидактичними аспектами

керівництва навчальною і виховною діяльністю з урахуванням гендерних особливостей. В літературі в якості основних представлені змістовним, рефлексивним та організаційним компоненти гендерної компетентності педагога.

- Змістовний компонент включає знання різних питань гендерної педагогіки і психології (знання про гендерні особливості суб'єктів освітнього процесу, подання про становище чоловіків і жінок в суспільстві; технологій гендерного аналізу підручників).

- Рефлексивний компонент передбачає особистісне ставлення до різних гендерних проблем, наявність власної позиції з цих питань, прагнення до постійного самовдосконалення.

- Організаційний компонент представлений вміннями управляти процесом гендерної соціалізації, не тільки усвідомлювати різні гендерні аспекти освіти, а й впливати на них, створювати відповідні організаційно-педагогічні умови. Організаційний компонент включає також уміння організовувати навчальний процес на основі ідей гендерної рівності, використовувати гендерний підхід у викладанні різних предметів [2, 28].

- Проте як і для студентів важливим чинником формування гендерної компетентності педагога є створення для цього всіх необхідних умов, серед яких можна виділити наступні:

- Інтеграцію гендерних та психолого-педагогічних знань у зміст професійної підготовки сучасного соціального педагога в рамках інваріантної і варіативної частин блоку психолого-педагогічних дисциплін.

- Облік гендерних характеристик студентів при організації педагогічного процесу, формування у майбутніх педагогів усвідомлення власної гендерної ролі та індивідуального гендерного стилю поведінки в рамках педагогічної діяльності.

- Розробку технологій формування гендерної компетентності в рамках педагогічної діяльності.

- Організацію взаємодії «вищий навчальний заклад – громадська

організація» для розробки проектної діяльності з формування гендерної компетентності студентів.

- Таким чином, при дотриманні всіх необхідних рекомендацій можливо побудувати правильний навчально-виховний процес у закладі вищої освіти, під час якого при взаємодії студентів і викладачів будуть формуватися та проявлятися всі важливі компоненти гендерної компетентності, наявність яких є дуже важливою для побудови нового сучасного суспільства у нашій країні і у подальшому – досягнення мети гендерної рівності, адже важливим є розпочати цей шлях і йдучи по ньому, досягати нових поставлених цілей, які в подальшому і приведуть до тієї основної цілі, яку поставило для себе все людство.

- Соціальні мережі, напівпублічна Інтернет-мережа, що дає змогу користувачам об'єднуватися відповідно до спільних інтересів та уподобань, формувати власний контент. Так само, виходячи виключно з власної мотивації, відбувається режим його підтримки – від напівактивного до режиму реального часу. Матеріали знаходить відгук у вигляді коментарів іншими учасниками соціальної мережі. Власне такий формат обміну думками та інформацією є доречним з огляду використання соцмереж у сфері національно-патріотичного виховання.

- YouTube ще донедавна розважальний сервіс, призначений для публікацій відеоконтенту, нині трансформувався в сервіс активного просування суспільних трендів, лідерів громадської думки, новітніх технологій, рекламних кампаній тощо. Існує можливість перегляду та обговорення цифрових відеозаписів, створення власних відео-каналів, об'єднання їх у тематичні співтовариства, з можливістю підписки на оновлення відеоінформації тощо. Можливості сервісу стають культовими для молодіжної аудиторії, суттєво зростає його дитячий і підлітковий сегмент.

- On-line версії книг, текстів, словників та довідників як зручний засіб перевірки, уточнення та систематизації даних на будь-яку тематику, у тому числі, що стосується національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

- Мультиплікація, стане в нагоді для конструювання україномовних мультфільмів, допоможе дітям і підліткам споглядати за поведінкою героїв, творчо оволодівати крилатими висловлюваннями, запам'ятовувати ситуативні фрази, засвоюючи знання соціокультурних особливостей країни, її культурних цінностей, морально-етичних норм.

- Музичні аудіофайли, допоможуть у формуванні колекцій етнокультурної творчості, обрядових і сучасних авторських пісень національно-патріотичної спрямованості.

- Відеофайли, за допомогою яких формуються відеотеки патріотичного контенту: документального кіно проблемного характеру, телепередач, розповідей, уроків навчально-пізнавального характеру, заходів і програм патріотичної спрямованості.

- Інфографіка, як інструмент візуалізації інформації, даних або знань, призначених для швидкого та чіткого відображення. Завдяки графічному зображенню відбувається активація зорової пам'яті, поліпшується сприйняття та засвоєння інформації.

- Комп'ютерні пізнавально-виховні програми, спрямовані на планування виховної діяльності в різноманітних комбінаціях: ініціації комунікативних ситуацій, проєктування індивідуального та колективного сценарію, визначення поведінково-наслідкових моделей дій і вчинків тощо, що мають національно-патріотичне підґрунтя.

- Дидактичні комп'ютерні ігри-тренажери, які поліпшують якість підготовки та використання технологій національно-патріотичного виховання за допомогою ігор з метою опанування організаційних алгоритмів проведення заходів на кшталт: гра-похід, гра-вишкіл тощо.

- Мультимедійні та скрайбінг-презентації, що забезпечують високий рівень особистої зацікавленості вихованців за допомогою інформації, яка виводиться на екран – за потреби підібрати необхідний ілюстративний матеріал, використовуючи електронні енциклопедії, попрацювати над дизайном слайдів, налаштуванням анімації, музичним та відео супроводом тощо.

- Проектна діяльність, яка, з точки зору практичних міркувань, включає різні види діяльності: пошук потрібної інформації, планування своєї діяльності. Тобто самостійне вирішення того, які матеріали знадобляться для виконання завдань проекту, реалізації заходів та їх смислового наповнення. Також це стосується підготовки інтернет-газети, онлайн-опитування, експрес-діагностики тощо.

- On-line подорож, віртуальна екскурсія, як засіб унаочнення та ілюстративності сприйняття реалістичності здійснення віртуальних географічних мандрівок до визначальних природних та історичних місць рідного краю за допомогою інтерактивних географічних мап, відвідування музеїв і художніх виставок, пам'яток історії, культури, що можна використовувати як нестандартні виховні заходи для дітей та молоді.

- Важливо, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в процес національно-патріотичного виховання молоді сприятиме зацікавленості молодих людей та підвищить ефективність впровадження політик і практичних заходів національно-патріотичної спрямованості.

Враховуючи розвиток ІКТ та безпосередній вплив на молодіжну аудиторію, їх впровадження у гендерно-виховний процес слугуватиме комплексності інформаційно-ресурсного, методичного, комунікаційного забезпечення впливу. Цілком закономірним виглядає використання широкого спектру можливостей ІКТ у гендерному вихованні молоді.

ІКТ-компетентності керівників навчальних закладів виявляється в їх здатності використовувати інформаційно-комунікаційні технології для виконання професійних обов'язків із застосуванням комп'ютерної техніки. Дотримання перелічених організаційно-педагогічних умов у процесі формування ІКТ-компетентності магістрів спеціальності «Управління навчальним закладом» сприяє високій результативності навчального процесу та якісній професійній підготовці.

З урахуванням недостатнього вивчення різних аспектів питання формування ІКТ-компетентності керівників навчальних закладів у процесі

фахової підготовки, подальшого дослідження потребують питання визначення структури, виявлення критеріїв та рівнів сформованості ІКТ-компетентності керівників навчальних закладів, а також розробки моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців у процесі фахової підготовки.

Варто зазначити, що Запорізьким обласним центром соціальних служб у співпраці із Центром гендерної освіти Запорізького національного університету в період з 27 жовтня по 22 листопада 2021 року було проведено анонімне онлайн опитування щодо толерантності до проявів насильства. Дане опитування приурочене до міжнародної акції «16 днів проти насильства», яка щорічно проходить у світі з 25 листопада по 10 грудня.

Метою опитування був збір та аналіз даних щодо рівня толерантності населення до проявів домашнього насильства та насильства за ознакою статі серед населення; підвищення обізнаності населення щодо проявів насильства.

Анкетне опитування проводилось онлайн за допомогою Google-форми, в якому взяли участь 106 осіб. 7,5% опитаних користувачів мали вік 16-18 років; 24,5% – 18-25 років; 27,4% – 25-35 років; 15,1% – 35-45 років; 24,5% – 45-65 років; 0,9% – 65 років і більше.

Питання були складені за такими аспектами:

- чи можна виправдати домашнє насильство та насильство за ознакою статі;
- чи можуть громадяни ідентифікувати прояви насильства;
- чи пов'язано насильство з алкоголем;
- чи готові громадяни реагувати на прояви насильства, та куди готові звернутись для припинення ситуацій насильства.

За результатом опитування:

- 95% відповіли, що домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї. І це дійсно так. Що зазначено в законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»;
- 34% опитаних не вважають домашнім насильством ситуацію, коли

мати голосно кричить на дитину та тягне за руку. Звісно, мати має на це причини, але вона не має права здійснювати психологічне та фізичне насильство по відношенню до своєї дитини. Даній мамі краще звернутись по допомогу до фахівців, які зможуть їй допомогти вирішити проблемні питання.

- 16% опитаних вважають, що їм краще не втручатись в ситуацію, коли чоловік ображає/ погано поводитьсь із власною дружиною;

- майже 6% опитаних виправдовує побиття жінки причиною подружньої зради;

- 7,5% вважають, що секс – це подружній обов’язок;

- 97,2% опитаних вважають, що жінка не може бити чоловіка через зловживання ним алкоголю;

- 67,9% вважають, що алкоголізм – це лише каталізатор насильства, і це дійсно так. Не сам алкоголь є причиною насильства. Навіть, коли деякі кривдники позбавлялись залежності і вели здоровий спосіб життя, вони продовжували здійснювати насильство.

- 92,5% вважають, що жінка, яку зґвалтували, – постраждала від злочину кримінального характеру та гендерного насильства. Дійсно, такі обставини, як коротка спідниця постраждалої чи пізній час доби, не можуть виправдати злочин.

Майже 75 % опитаних готові звертатись до поліції задля припинення ситуацій насильства. 29 % звернулись би на гарячу лінію з протидії домашньому насильству. Більше результатів можна переглянути в інфографіці.

Підбиваючи підсумки та враховуючи результати, варто зазначити наступне:

1. Серед опитаних спостерігається досить високий рівень толерантності до проявів домашнього насильства по відношенню до дитини, дружини.

2. 17 із 106 опитаних вважають, що їм не варто втручатись в ситуації насильства, адже це «чужі сімейні справи». Системна байдужість оточуючих/свідків, яка і створює перепону у досягненні в суспільстві нульової толерантності до проявів насильства, може коштувати постраждалим життя.

На жаль, коли стається ситуація домашнього насильства, а зазвичай вона має циклічний характер і відбувається «по колу», постраждала особа не знає куди звернутися за допомогою.

Часто постраждала особа знаходиться в складному психологічному чи, навіть, вже депресивному стані, і не розуміє, що їй необхідна допомога, роками терпить образи, побої. Тому, небайдужа людина може допомогти іншій людині розірвати «коло насильства».

2.3. Особливості формуванні гендерних компетентностей магістрів – педагогів засобами чат-ботів

Чат (Internet Relay Chat (IRC)) є специфічною формою спілкування чи просто бесідою на Web, коли в одному місці, на певному сайті відбувається зустріч двох чи декількох користувачів у реальному часі. Під час чату можна обговорити конкретні педагогічні питання, обмінятися досвідом, отримати від модераторів відповіді на питання. Участь у чатах, відеоконференціях дозволяє вчителям проаналізувати свою професійну майстерність.

Чат-бот (від англ “chatterbot”) – це комп’ютерна програма, яка взаємодіє з користувачем за допомогою слухових або текстових методів. Чат-боти, або віртуальні співрозмовники, використовуються в діалогових системах для досягнення різних практичних цілей, включаючи обслуговування клієнтів та збирання інформації. Деякі чат-боти використовують складні системи обробки природної мови, але водночас існує багато простих систем сканування ключових слів на вході, а потім вибір відповіді, який збігається з більшістю ключових слів або найбільше схожий на шаблон формулювання з бази даних. Таким чином, ми розглядаємо чат-бот як прикладну програму, яка отримує інформацію від користувача та формує коректні, логічно обґрунтовані відповіді.

Чат-боти використовують у маркетингу, для налагодження зворотного

зв'язку з клієнтами банку, в комп'ютерних іграх тощо. Вони є перспективним напрямом на ринку освітніх послуг, оскільки можуть супроводжувати кожного слухача індивідуально, відповідно до його рівня і темпу засвоєння, роблячи навчання доступним практично для будь-якої людини, яка має мобільний пристрій та доступ до Wi-Fi. А ще використання чат-ботів може допомогти вчителю здійснювати формувальне оцінювання, оскільки передбачає індивідуальний підхід до кожного учня, швидке отримання зворотного зв'язку та побудову індивідуальної траєкторії навчання дитини.

Ці комп'ютерні програми, які зазвичай називаються «ботами», здатні обробляти природну мову та пропонувати відповіді на запитання користувачів.

Однак ці відповіді не завжди подаються у вигляді тексту, але іноді являють собою конкретні дії, такі як показ відео, коли користувач просить його, показ фотографії, здійснення покупки, призначення зустрічі та багато іншого.

Чат-боти схожі на віртуальних асистентів [4]. Вони часто називаються «комунікаційними агентами», оскільки їхня основна задача – це взаємодія та діалог з реальними людьми. Чат-боти можуть базуватись на веб-додатках або бути окремими додатками. Інтерфейс чат-ботів - це чат для спілкування. Швидке зростання кількості ботів пояснюється спрямованістю на клієнта, легкістю у користуванні та зручному інтерфейсі. Зараз з'явилося багато конструкторів, які допомагають створити чат-бот для будь-якого бізнесу, а не лише для технічних компаній. Боти розуміють текст завдяки використанню технологій NLP (Natural Language Processing). Технологія обробляє текст та визначає відповідь, яка ситуативно підходить. На сьогодні, технологія досягла настільки високого рівня, що під час взаємодії у чаті інколи важко визначити чи спілкування відбувається з ботом чи з представником служби підтримки. NLP покращує свої можливості у розумінні нюансів людської мови [5]. Боти активно використовуються у службах підтримки, маркетингу, продажах, але можуть бути налаштовані під будь-який аспект бізнесу. Розглянемо, як саме чат-боти обробляють людську мову. На перший погляд, бот виглядає як звичайна програма. До її складу входить прикладний рівень, база даних та API для

зовнішніх служб. Інтерфейс боту – це інтерфейс чату. Чат-боти легкі у використанні для користувачів, але складність полягає у самій програмі.

Розробники використовують наявні логи спілкування боту з клієнтами, для визначення питань та мотивів. Це допомагає покращити наявну модель через навчання. Комбінація для покращення складається з моделі машинного навчання та вбудованих інструментів. Розробники поєднують питання клієнтів з найбільш вдалимi відповідями. Основна задача, яка стоїть перед розробниками, це навчити модель розпізнавати два різних питання, з точки зору мови, але які насправді, матимуть одну й ту саму відповідь. Якщо ж внутрішніх даних немає у наявності, то для навчання ботів можна використовувати дані API. Тренування ботів відрізняється від тренування людей швидкістю та масштабом даних. Наприклад, представник служби підтримки повинен прочитати та зрозуміти навчальну документацію. В той час як бот служби підтримки наповнюється тисячами логів діалогів і з цих логів, розуміє який тип питання вимагає якої відповіді.

Після того, як бот запущено та він взаємодіє з користувачами, можна реалізувати цикли зворотного зв'язку для подальшого навчання боту. Під час розмови з ботом, коли клієнт надсилає питання, бот може надавати варіанти відповідей і запитувати що саме мав на увазі клієнт. У такий спосіб, клієнт самостійно визначає свої наміри і ця інформація допомагає перенавчати модель машинного навчання, щоб покращити точність боту. У цьому випадку, залишається можливість помилки, якщо користувачі обирають варіанти, що направляють бота у неправильний бік.

Саме через це деякі сектори, але особливо роздрібна торгівля, відділи обслуговування клієнтів і навіть банки застосовують цю технологію, дозволяючи їй користувачам користуватися їхніми системами так само просто, як і в тому випадку, якщо вони спілкуються з людиною, щоб відповісти замовлення чи запит.

Розвиток інформаційних технологій і штучного інтелекту надає можливості сучасній освіті до розробки нових технологій і програм, які варто

застосувати у навчальному процесі. Чат-бот є одним з найбільш перспективних нововведень у будь-якій галузі або сфері життєдіяльності. Такий підхід не тільки урізноманітнює навчальний процес, а й значно підвищує його ефективність. У багатьох сферах вже використовують таку технологію, проте в освіті – це новітня розробка, яка передбачає виведення навчального процесу на новий рівень. Коледж не лише використовує існуючі в мережах Бот-ресурси, а й створює власні, тому така технологія є перспективною. Є й перші перемоги – проект студентки спеціальності «Туристичне обслуговування» Медведчук Діани отримав визнання та посів II місце на Всеукраїнському студентському конкурсі стартапів «TourSystemUkrChallenge», як розробка, що сприяє ефективному розвитку туризму регіону (вона вище вміщена в проекті).

Таким чином, впровадження, створення і використання БОТів забезпечує:

- підвищення продуктивності праці й ефективності всього процесу навчання;
- підвищення інтересу до вивчення дисциплін та навчання в цілому;
- збільшення інтересу студентів до нових інформаційних технологій;
- автоматизацію рутинних дій, заощадження часу;
- керування і моніторинг навчальних дій кожного студента;
- оперативного зворотного зв'язку і контролю дій усіх студентів під час навчання.

Отже, користь такої платформи полягає у наданні суспільству інноваційного досвіду, практичних порад та обґрунтуванні спільних ідей; самі чат-боти на різних платформах – це тенденція заміни людей роботами та економія людських ресурсів.

Вони слугують доцільним прикладом об'єднання цифрового та реального світів. Майбутній спеціаліст покоління Z – цифрового покоління з «кліковим» мисленням, який буде працювати в світі ІТ-технологій, повинен прийти в реальну ринкову економіку підготовленим – це основне завдання навчального закладу, який дав диплом, чим гарантував роботодавцеві якість випускника.

Telegram одна з перших систем, яка відкрила свій API для створення

ботів. У користувача Telegram видно, коли спілкування буде вести бот, є вимога системи – ім'я бота, має закінчуватися словом «bot».

Управляти ботами в Telegram можна через спеціальний бот, тато всіх ботів – BotFather – він служить для створення ботів, управління ними, і їх описом.

Telegram теж може приймати платежі прямо в боті і ця функція вже працює зараз. У Чат-ботів Telegram доступні корисні функції: переклад, коментування, пошук інформації, відтворювати відео і аудіо, можна вбудовувати в бота ігри і багато іншого. Боти можна «Додати в групу» (Add To Group) або ними «Поділитися» (Share) як самими звичайними акаунтами.

Для зручної взаємодії користувача з чат-ботами найкраще використовувати засоби комунікації на кшталт емодзі, кнопочок, лайків тощо. Скажімо, в авіакомпанії KLM є свій месенджер, завдяки якому людина знаходить цікаві місця та пам'ятки, надсилаючи емодзі: надсилаєш «коктейль» – у відповідь отримуєш перелік адрес з найближчими барами. Є інший спосіб спілкування – текст. Такий інтерфейс використовує, приміром, чат-бот «ПриватБанку», переказуючи грошові кошти через Telegram.

Найрідше задіюються голосові команди у взаємодії з ботом. Сьогодні не всі готові розмовляти з електронними девайсами та програмами. Технологія створення бота Щоб побудувати бот, нам потрібно виконати наступні кроки:

- створити та налаштувати бота в Telegram;
- розробити додаток Guide, який взаємодіє з ботом за допомогою API;
- перетворити команду, що надходить як повідомлення, в команди «hardware» для керування дистанційними периферійними пристроями.

Першим кроком є створення бота в Telegram. Щоб це зробити, необхідно взаємодіяти з BotFather. Ми розпочинаємо розмову з BotFather, використовуючи команду /start і команду /newbot, повідомлячи боту, що ми хочемо створити нового бота. Необхідно надати таку інформацію:

- ім'я бота;
- ім'я користувача бота (воно повинно закінчитися Bot).

Після цих простих кроків бот готовий. Для даного бот-проекту IoT ми створили бота під назвою GuideBot: Наприкінці процесу створення бот telegram забезпечує токен HTTP-API, який будемо використовувати в нашому боті GuideBot.

Це все, щоб наш бот був готовий отримувати команди. Наступним кроком буде реалізація бота GuideBot, який обробляє вхідні команди та взаємодіє з периферійними пристроями.

Найважливіша функція чат-ботів полягає в їх здатності ідентифікувати намір користувача. З цієї ідентифікації чат-бот витягує відповідні дані із запиту. Однак якщо ви не можете зрозуміти запит користувача, ви не зможете дати правильну відповідь.

Після виявлення наміру чат-бот повинен надати найбільш відповідну відповідь на запит користувача, яка може бути:

- загальну та заздалегідь визначену текстову відповідь
- контекст із використанням даних, які надає користувач
- дані, що зберігаються в базах даних
- конкретна дія (чат-бот взаємодіє з одним або кількома додатками)

Основними перевагами використання чат-ботів для компаній або в інших сферах є:

- зниження витрат на персонал, який надавав послуги споживачам;
- негайна підтримка та відповіді для користувачів;
- покращений досвід користування;
- можливість дізнатися про уподобання користувача при використанні систем штучного інтелекту;
- простота інтеграції в різні цифрові платформи, без необхідності завантажувати додатки або додаткові програми.

Щоб почати створювати власний чат-бот, зареєструйтесь для використання нашої платформи та починайте роботу менше ніж за хвилину.

Розроблення чат-ботів є сьогодні одним з популярних напрямів у галузі машинного навчання й штучного інтелекту. У тому чи іншому вигляді вони

зустрічаються практично в будь-якому сучасному гаджеті (мобільний телефон, планшет, смартфон, розумні пристрої тощо), а також на більшості ресурсів мережі Інтернет.

Чат-боти чудово відповідають на питання з серії «хто», «що», «коли» і «де», причому роблять це 24 години на добу 7 днів в тиждень. Тим самим у викладачів звільняється більше часу, щоб вчити, а не відповідати весь час на одноманітні питання.

Крім відповідей на стандартні запитання, чат-боти здатні мотивувати вчитися. Наприклад, норвезький бот Differ відправляє студентам корисні статті або запрошує взяти участь у дискусії.

Бота можна навчити вчити. За допомогою технологій штучного інтелекту чат-боти будуть структуровано підносити знання з конкретного предмета і відповідати на запитання студентів.

Гарний викладач розуміє, що його учень знає на відмінно, а що треба ще підтягнути. Але, на жаль, вчителі не встигають індивідуально відстежувати програму кожного студента. Ситуацію можуть врятувати чат-боти, які спеціалізуються на зворотному зв'язку.

Знання потрібно не тільки отримувати, але й вміти їх використовувати. Однак практичним завданням часто не приділяють достатньо часу в процесі навчання. Всі зусилля, як правило, спрямовані на те, щоб наповнити студента інформацією. Боти зможуть давати студентам завдання, підштовхувати до їх вирішення і оцінювати результат.

У недалекому майбутньому чат-боти навчатися аналізувати текст на фактичні і логічні помилки. Бот-викладач зможе сказати, що в тексті немає ознак критичного мислення і підказати, як це виправити.

Ідеальний чат-бот буде експертом в декількох дисциплінах, таким чином освіта звільниться від пут інститутів, деканатів та інших суворих рамок.

Все частіше студенти всіх рівнів використовують якусь послугу обміну повідомленнями для спілкування між собою, а іноді і зі своїми вчителями.

Це стандартні функції платформ, таких як Google Classrooms, та інших

систем управління класом, і вони дозволяють обмін, який, по суті, ставить запитання та отримує відповіді, які допомагають навчальному процесу поза класом.

Так само все більше і більше MOOC та інших онлайн-курсів включають доступ до форумів та систем зв'язку, що дозволяють консультиватись та обговорювати питання з викладачами та іншими колегами.

І згідно з різними дослідженнями, можливість проведення критичних дискусій щодо змісту, що вивчається, дозволяє їм побудувати краще розуміння, сприяючи навчальному процесу.

Використовуючи чат-боти, цей процес можна було б широко відтворити, створивши канали, де студенти могли обговорювати будь-яку тему з «експертом», задавати питання та робити висновки, які покращили б їх розуміння різних тем.

Так вважає Білл Гейтс, який нещодавно дав інтерв'ю The Verge, в якому він пояснив переваги, які ці системи можуть мати під час персоналізації освіти та отримання кращих результатів.

За словами засновника Microsoft, його методика навчання завжди полягала в пошуку людей, які знають більше, ніж він про певні теми, і написанні їм запитань з цих питань, щоб знайти відповіді або підтвердити свої точки зору.

Цей спосіб включення знань, пояснив він, може бути доступний кожному завдяки чат-ботам. І, на його думку, вони можуть стати віртуальними експертами з різних тем, а також стати наставниками та навчальними партнерами студентів усіх рівнів, допомагаючи їм розуміти та розробляти кожну тему у своєму власному темпі, запитуючи, що необхідно, та створюючи позитивні простори обміну, які дозволяти студентам ділитися більше знаннями.

Ось деякі нововведення, які чат-боти можуть запропонувати у сфері віртуальної освіти:

Він виявляє емоційний стан студентів, які, ідентифіковані чат-ботами, можуть змінити відповідь за допомогою адаптації мови або навіть включення

жарту.

Забезпечує персоналізоване навчання, адаптуючись до ритму студента, відповідно до його потреб та конкретних вимог. Це забезпечує більш пряму орієнтацію під час надсилання інформації або вирішення запитів стосовно курсу.

Це дозволяє вчителю скоротити час, вкладений в організацію та виконання завдань, оскільки чат-боти дають негайні відповіді, попередньо розроблені, на часті запитання студентів.

Цей заощаджений час можна вкласти в дослідження чи проекти, що очікують на курс, а також у нагляд та мотивацію групи.

Ефективно зберігайте та аналізуйте дані під час перегляду оцінки та успішності учнів. Як наслідок використання штучного інтелекту, це допомагає студентам ефективно та доступно розподіляти час та розподіляти завдання відповідно до своїх цілей.

Інструмент автоматичного навчання орієнтований на формування та взаємодію, не враховує ресурси, мову чи місцезнаходження учня. Це можна вважати чимось на зразок «демократизації навчання».

Існує два типи чат-ботів за способом утворення відповіді на запит: такі, що працюють за заданим сценарієм, та такі, що навчаються самостійно. Бот першого типу відповідає на питання, спираючись на певні правила, закладені у ньому. Наш чат-бот працює за заданим сценарієм.

Для розроблення чат-боту ми використовували платформу <https://sendpulse.ua>. Наш вибір було зроблено на підставі зручності інтерфейсу, зрозумілих інструкцій для створення чат-ботів, технічної підтримки 24/7 та безкоштовного пакета для створення 3 ботів. Зрозуміло, що створити аналогічний чат-бот можна і на інших платформах за тим самим алгоритмом. Як ми вже зазначали, чат-бот ми створювали для Telegram. Спочатку ми мали його зареєструвати в Telergam. Для реєстрації ви використовували офіційний бот @BotFather. Ім'я нашого боту, якого можна знайти у Telergam – @StudentInfoZp.

Під час реєстрації @BotFather створює ключ (токен), який буде потрібен для подальшої роботи з чат-ботом. Використовуючи отриманий ключ (токен), ми зареєстрували свого чат-бота на платформі <https://sendpulse.ua>. Всі подальші інструкції зі створення боту знаходяться на самій платформі та є інтуїтивно зрозумілими, щоби самостійно, без залучення додаткових спеціалістів з програмування створити чат-бота.

Основна проблема з текстовими даними полягає в їхньому текстовому форматі, тобто форматі рядка. Однак алгоритмам машинного навчання потрібен певні числові векторні ознаки для виконання завдання. Тому перед тим, як розпочати будь-який проект з NLP, потрібно попередньо обробити данні, щоб підготувати їх до роботи. Основна попередня обробка тексту включає перетворення тексту у великі чи малі регістри, щоб алгоритм не розглядав одні й ті самі слова в різних випадках як різні. Іншим важливим кроком є токенизація - термін, який використовується для опису процесу перетворення звичайних текстових рядків у список лексем. Токенизатор речення може бути використаний для пошуку списку речень, а токенизатор Word може бути використаний для пошуку списку слів у рядках.

Загальноприйнятою концепцією є написання фіксованих команд боту використовуючи символ «/» як префікс. Наприклад «/help» – команда реалізована для багатьох ботів, яка зазвичай виводить список доступних команд чи іншу необхідну користувачу інформацію для початку роботи із ботом [13].

Загальний вигляд інтерфейсу платформи під час редагування алгоритму привітання @StudentInfoZp складається з меню, до складу якого входить кнопка «Почати», далі користувач обирає свою статтю та вік. Ці данні необхідні для аналізування запитів студентів, а саме якої статті та вікової категорії частіше звертаються за допомогою до нашого чат-боту.

Збір цієї інформації допоможе адміністрації ВНЗ сформулювати потреби студентів та надати всю необхідну інформаційну, навчальну та психологічну допомогу студентам, які цього потребують, але з певних причин не можуть на пряму звернутися до педагогів.

Після простого опитування користувач може обрати розділ «Допомога», «Новини», «Інтерв'ю підтримки», «Підписатися на новини».

«Допомога» – це розділ меню, в якому є контактні дані осіб, організацій та державних органів, які можуть надати допомогу студентові при проявах насильства, різних видів дискримінації та до кого потрібно звертатися за допомогою у встановленні своїх прав.

«Новини» – це розділ меню, у якому будуть публікуватися актуальні новини з гендерної компетентності.

«Інтерв'ю підтримки» – розділ меню чат-боту, у якому будуть публікуватися інтерв'ю з різними особистостями, які діляться своєю історією та шляхами вирішення, якими вони скористувалися для уникнення гендерної та будь-якої іншої дискримінації.

«Підписатися на новини» – розділ при натисканні якого, чат-бот запам'ятовує користувача та буде надсилати йому повідомлення, коли з'являються нові публікації у відповідних розділах.

Наш чат-бот має низку переваг, зокрема легкість у користуванні, простий і зручний доступ до інформації, кросплатформність, можливість автоматизувати рутинні дії, експериментувати з подачею матеріалу тощо, полегшити доступ до інформації, об'єднати важливі дані та контакти з гендерної компетентності.

Магістри-педагоги у своїй професійній діяльності зможуть поширювати цей чат-бот серед студентів, тим самим розповсюджуючи важливі дані та формуючи гендерні компетенції шляхом інформаційних технологій.

Важливо, що чат-бот можна доповнювати та редагувати, поступо вносячи нові функції, можливості та розширюючи інтерфейс чат-боту для більшої зацікавленості студентів, аналізуючи їх потреби та запити.

ВИСНОВКИ

Сьогодні в навчанні починають цінувати персональний підхід, який виховує цілісну особистість і висококваліфікованого фахівця в певній галузі.

Орієнтуючись на сучасні запити та потреби студентства, магістр – педагог повинен створити у своїй майбутній професійній діяльності інструменти, які допоможуть сформувати ряд важливих якостей майбутніх фахівців.

Тому, формуючи навчальний план, величезну роль відіграють інтереси сучасного студента. Зміст курсу адаптують до індивідуальних темпів навчання, аби кожен студент осягав знання в комфортному ритмі та зручними для студента шляхами отримав необхідну інформацію.

На сьогодні ми прийшли до висновку, що стисло, інформативно та точно надати студентові інформацію про гендерні компетенції, зібрати та проаналізувати дані про кожного учня допоможуть чат-боти та AI-алгоритми.

Сучасному суспільству потрібна компетентна особистість, здатна брати активну участь у розвитку економіки, науки, культури і нести правильну, сучасну гендерну компетентність у суспільство. Тому ми створили унікальний чат-бот, який допоможе у інформаційному розвитку студентів, задоволення їхніх інтересів та соціальних потреб, розвитку навчально-пізнавальної активності та швидкої допомоги та інформуванні у разі нерозуміння студентом до кого потрібно звертатися у екстрених ситуаціях.

Формування суспільства сталого людського розвитку вимагає гендерночутливої системивідносин, інтегрованої у діяльність органів державної влади, громадських організацій, закладів освіти, які повинні впроваджувати сучасні інтернет-технології.

Українське суспільство потребує усвідомлення нових тенденцій світового розвитку і тих внутрішніх соціальних трансформацій, що відбуваються в людині і з людиною в умовах глобалізованого світу.

Майбутній магістр-педагог повинен орієнтуватися на ці зміни та запити, щоб у своїй професійній діяльності мати змогу сучасними методами донести інформацію студентам, яка повинна сформувати у студента важливі соціальні якості та розуміння гендерних компетенцій.

Сучасні студенти не уявляють свого життя без месенджерів, в яких вони спілкуються з однолітками, надсилають один одному медіафайли, обговорюють різні події та вирішують важливі для них питання.

Завдяки цьому використання діалогового формату подання навчально-інформативних матеріалів виходить сьогодні чи не на перший план, чому сприяє також швидкість передачі подібної інформації, миттєвий зворотній зв'язок та цілодобова підтримка.

А ще сьогодні набуває популярності використання чат-ботів – комп'ютерних програм, розроблених на основі нейромереж та технологій машинного навчання, які ведуть розмову (зазвичай в месенджерах) за допомогою слухових або текстових методів.

Доступність ботів полягає у тому, що не потрібне додаткове програмне забезпечення для користування. Інтерфейс є інтуїтивно зрозумілим усім користувачам, оскільки є інтерфейсом будь-якого іншого чату у месенджері.

Долучитись до бота можна перейшовши за посиланням, QR-кодом або ввівши ім'я боту у пошуку. Головна перевага чат-боту – це задоволення вимог користувача миттєво. Що є дуже важливим при запитах студентів, які потребують тут і зараз інформаційної допомоги при дискримінації чи насиллі. Коли студенти соромляться розповісти близьким чи педагогам про ситуацію, що з ними відбувається чи вже відбулась, на допомогу може прийти наш чат-бот, який донесе студентові шляхи вирішення проблеми.

Робота з чат-ботом є максимально простою для студента. Обравши нашого бота, студент бачить його у месенджері як звичайного користувача у списку контактів.

Перейшовши до діалогу, користувач побачить екран привітання та просте меню. Далі студент обирає розділ меню, який його найбільш цікавить та

задовольняє свою інформаційну потребу і при цьому формує гендерні компетентності шляхом інформаційних технологій, а саме за допомогою чат-боту.

Засоби навчання найбільш ефективні, коли вони стають органічним елементом процесу навчання, забезпечуючи реалізацію навчальних цілей.

Тому магістри-педагоги зможуть користуватися нашим чат-ботом у своїй професійній діяльності, щоб за допомогою сучасних інструментів надавати молоді актуальну та важливу інформацію стосовно гендерної компетентності.

Таким чином, при дотриманні всіх необхідних рекомендацій можливо створити власного чат-бота майбутньому педагогу чи скористуватися вже нашим і тим самим побудувати правильний навчально-виховний процес у закладі вищої освіти, під час якого при взаємодії студентів і викладачів будуть формуватися та проявлятися всі важливі компоненти гендерної компетентності, наявність яких є дуже важливою для побудови нового сучасного суспільства у нашій країні і у подальшому – досягнення мети гендерної рівності, адже важливим є розпочати цей шлях і йдучи по ньому, досягати нових поставлених цілей, які в подальшому і приведуть до тієї основної цілі, яку поставило для себе все людство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Л. Л., Василькова Н. В., Ільницький Д. О. Компетентністний підхід у вищій освіті: світовий досвід. Київ : КНЕУ, 2016. 66 с.
2. Аркас Д. Чатботы в медиа: как это работает. *Детектор Media*. 2016. URL: <https://detector.media/rinok/article/118964/2016-09-21-chatboty-v-media-kakjeto-rabotaet/>.
3. Белоус Е. Почему чат-боты – перспективный канал коммуникации с аудиторией. *Media Bitch*. 2017. URL: <http://mediabitch.ru/chat-bot/>.
4. Библик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання. Харків : Фоліо, 2006. 623 с.
5. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атіка, 2009. 684 с.
6. Булатова Л. О. Гендерна освіта в вузі : навч.-метод. посіб. для студентів педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів : в 2 ч. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. Ч. II : Гендерна педагогіка. 86 с.
7. Вітченко А. Компетентністний підхід у сучасній вищій освіті : освітня інновація чи реформаторський симуляр доби постмодерну? *Вища школа*. 2019. № 4 (177). С. 52–67.
8. Галіч Т. О. Соціальні Інтернет-мережі та віртуалізація суспільного життя. *Соціологія майбутнього*. 2010. Вип. 1. С. 145-152.
9. Гендерна експертиза Українського законодавства: громадські ініціативи : проект / відп. ред. Т. М. Мельник. Київ : Всеукраїнська громадська організація «Ліга 50/50», 2003. 163 с.
10. Гендерна педагогіка : хрестоматія / за ред. В. Гайденко. Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. 230 с.
11. Гендерні стандарти сучасної освіти : збірка рекомендацій / ред. рада : О. М. Кікінежді, В. С. Власов, Л. Б. Магдюк, Т. В. Ладиченко. Київ : Дорадо-Друк, 2010. 328 с.

12. Голованова Т. П. Теоретичні засади професійної компетентності майбутнього викладача вищої школи. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2018. № 1. С. 68-75.
13. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. 2-е вид., доп. і виправ. Рівне : Волинські обереги, 2011. 522 с.
14. Гончарова Н. Л. Категории «компетентность» и «компетенция» в современной образовательной парадигме. *Гуманитарные науки*. 2007. № 5. URL: science.ncstu.ru/articles/hs/2007_05/ped/09.pdf/file_download.
15. Гончарова О. М. Типізація засобів сучасних інформаційно-комунікативних технологій за видами інформаційної діяльності. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/7699/97/>.
16. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти. Вінниця : ООО Планер, 2005. 366 с.
17. Дегтярьова Г. А. Концептуальна модель розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічних дисциплін у системі післядипломної педагогічної освіти. *ScienceRise : Pedagogical Education*, 2016. № 5 (1). С. 19-26.
18. Дегтярьова Г. А., Папернова Т. В. Підготовка вчителя до проведення сучасного уроку в умовах інформатизації освіти : навч.-метод. посіб. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2011. 220 с.
19. Дороніна Т. О. Гендерна компетентність у нових стандартах вищої освіти. *Рівність, лідерство, спілкування в європейських прагненнях української молоді : гендерний дискурс* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Тернопіль, 5-7 жовт., 2016 р.). Тернопіль, 2016. С. 151-152.
20. Дубчак А., Литвиненко Я. Напрями використання штучного інтелекту за сучасних умов. *Іван Пулюй: життя в ім'я науки та України*. 2020. С. 64-65. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32876/2/IPJINU_2020_Dubchak_A-Directions_of_use_artificial_64-65.pdf.

21. Заболотний В. Ф. Дидактичні засади застосування мультимедіа у формуванні методичної компетентності майбутніх учителів фізики : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2010. 38 с.
22. Завалевський Ю. І. Теоретико-методичні засади формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця : монографія. Чернівці : «Букрек», 2014. 416 с.
23. Закаулова Ю. В. Професійна компетентність педагога в освітньому процесі вищої школи. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 81 (3). С. 146-151. URL: http://www.ps.stateuniversity.ks.ua/eng/file/issue_81/part_3/30.pdf.
24. Закаулова Ю. В. Професійна компетентність педагога в освітньому процесі вищої школи. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 81 (3). С. 146-151.
25. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 09.01.2007 р. № 537-V. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
26. Заславская О. Ю., Сергеева М. А. Информационные технологии в управлении образовательным учреждением : учебное пособие. Москва : Прогресс, 2006. 128 с.
27. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України : монографія / В. В. Лапінський та ін. Київ : Педагогічна думка, 2010. 160 с.
28. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва : Академия, 2003. 192 с.
29. Использование информационных технологий в педагогических исследованиях / И. А. Штырова и др. *Современные информационные технологии*. 2009. № 10. С. 123-125.
30. Ільченко О. Ю. Гендерний підхід як прогресивний напрям теоретичного пізнання та інтерпретації педагогічної дійсності. *Збірник наукових праць БДПУ. Педагогічні науки*. 2012. № 4. С. 101-111.

31. Кадемія М. Ю., Сисоєва О. А. Інтерактивні засоби навчання : навчально-методичний посібник. Вінниця : ТОВ «Планер», 2010. 217 с.
32. Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С., Шестопалюк О. В. Підготовка майбутніх вчителів до використання ІКТ : навчально-методичний посібник. Вінниця : ТОВ «Планер», 2009. 100 с.
33. Как создать чат-бота с нуля на Python. *Neurohive*. 2016. URL:: https://neurohive.io/ru/tutorial/kak-sozdatchat-bota-s-nulja-na-python-instrukcija/%20-%20pll_switcher.
34. Карпенчук С. Теорія і методика виховання. Київ : Вища школа, 1997. 261 с.
35. Карташова Л. А. Створення умов формування готовності майбутніх вчителів іноземних мов до впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховний процес. URL:: <http://lkartashova.at.ua/publ/2-1-0-31>.
36. Керимова, Д. И. Использование средств ИКТ в процессе обучения как условие развития творческих способностей студентов педагогических колледжей. *Информатика и образование*. 2012. № 9. С. 104-106.
37. Кікінежді О. М., Кізь О. Б. Формування гендерної культури молоді : навчально-методичні матеріали до тренінгової програми : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. 160 с.
38. Кіншаков Е. В. Інформаційний чат-бот для соціальної мережі Telegram з використанням Google Assistant та Google Search API. Суми : СумДУ, 2019. 106 с. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/73577>.
39. Клещина И. С. Психология гендерных отношений: Теория и практика. Санкт-Петербург : Алтейа, 2004. 78 с.
40. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. Київ : Вид. центр НЛУ, 2009. 380 с.
41. Ковбаса Ю. М., Пупій Л. В. Шляхи подолання неуспішності учнів професійно-технічних навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційно-інформаційних технологій. *Вісник Чернігівського*

- національного педагогічного університету. *Педагогічні науки*. 2013. Вип. 108. С. 128-131.
42. Козлакова Г. О. Програмно-методичне забезпечення навчального процесу бакалаврів з комп'ютерних наук. *Педагогічні науки*. 2009. Вип. 1. С. 54-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pena_2009_1_11.
43. Козлакова Г. О. Теоретичні і методичні основи застосування інформаційних технологій у вищій технічній освіті : монографія. Київ : ІЗМН, ВІПОЛ, 1997. 180 с.
44. Козяр М. М., Зачко О. Б., Рак Т. Є. Віртуальний університет : навч.-метод. посіб. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2009. 168 с.
45. Козяр М. М., Кузик А. Д. Застосування мультимедійних телекомунікаційних технологій у навчально-виховному процесі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2006. Вип. 10. С. 240-345.
46. Компетентністний підхід у побудові навчальних програм за спеціальністю «Економіка підприємства» : навч.-метод. посіб. / за ред. М. В. Афанасьєва. Харків : ВД «Інжек», 2013. 392 с.
47. Космінська О. М. Контроль знань студентів за допомогою тестування. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2008. № 2. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/135/121#.UbiQbpxMweN>.
48. Кравець В. П. Кікінеджи О. М. Педагогіка та психологія: гендерний аспект : навч. посіб. Тернопіль: Навч. книга - Богдан, 2004. 208 с.
49. Кух А. М. Інтернет як засіб масової комунікації. URL: kukh.ho.ua/kurs/TZMK/LEC/LEC5.htm.
50. Кущенко О. С. Становлення Інтернет-комунікації як специфічної форми взаємодії педагогів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2007. Вип. 15. С. 138-143.
51. Лебедева М. Б., Шилова О. Н. Что такое ИКТ-компетентность студентов педагогического университета и как ее формировать. *Информатика и*

образование. 2004. № 3. С. 54.

52. Липухина В. Критерии сформированности ИКТ компетентности учителя иностранного языка. URL: planeta.tspu.ru/files/file/1394958863.docx.
53. Мельник Т., Кобелянська Л. 50/50: Сучасне гендерне мислення : словник. Київ : К.І.С., 2005. 280 с
54. Науменко О. М. Деякі аспекти підготовки майбутніх учителів до використання засобів ІКТ в навчальній діяльності. Інформаційні технології і засоби навчання. 2007. № 3 (4). С. 34-42.
55. Носенко Т. І. Інформаційні технології навчання : навч. посіб. Київ : ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. 184 с.
56. Освітнє лідерство : від теорії до практики / за наук. ред. В. Р. Міляєвої. Київ ; Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2021. 296 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36659>.
57. Основи теорії гендеру : юридичні, політологічні, філософські, педагогічні, лінгвістичні та культурологічні засади: монографія / ред. Л. Р. Наливайко, І. О. Грицай. Київ : «Хай-Тек Прес», 2018. 348 с.
58. Панюкова С. В. Использование информационных и коммуникационных технологий в образовании : учеб. пособ. Москва : Академия, 2010. 224 с.
59. Пащук В. Впровадження гендерної освіти. Директор школи. *Шкільний світ*. 2006. № 10-11. С. 20-25.
60. Пензай Л. І. Інформаційна компетентність як вагома складова фахової компетентності вчителя. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/32355/.
61. Применение информационных технологий в педагогических исследованиях / Е. В. Мещерякова и др. *Системы. Методы. Технологии*. 2012. № 2. С. 117-125.
62. Про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466. Дата оновлення : 16.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.
63. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Дата оновлення :

21.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top>.

64. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу : навч. посіб. / за ред. І. Л. Холковської. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. 144 с.
65. Рижанова А. О. Розвиток соціальної педагогіки в соціокультурному контексті : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Луганськ, 2005. 442 с.
66. Роберт И. В., Самойленко П. И. Информационные технологии в науке и образовании. Москва : Просвещение, 1998. 178 с.
67. Рудніцька К. В. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. Вип. 1 (38). С. 241-244.
68. Стариков С. А. Использование информационных и коммуникационных технологий в педагогических исследованиях. *Научные исследования в образовании*. 2012. № 12. С. 6-12.
69. Теслюк В. М. Дослідження методики викладання лекційних занять із дисципліни «основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи». *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Педагогіка, психологія, філософія*. 2017. Вип. 259. С. 268-272.
70. Федорова І. І., Житник М. М. Компетентнісний підхід як управлінський механізм реорганізації системи вищої освіти України. *Вісник НТТУ»КПШ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2013. Вип. 3. С.38-46.
71. Формування медіаграмотності педагогів : навч.-метод. посіб / за заг. ред. Л. Д. Покроєвої, Г. А. Дегтярьової. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2014. 252 с.
72. Формування у молоді гендерно-відповідальної поведінки (на прикладі українських ВНЗ) / за заг. ред. Н. Світайло. Суми : СумДУ, 2014. 140 с.
URL: http://gender.at.ua/_ld/2/203_forming.pdf.
73. Хрестоматія навчальних програм з проблем гендерного розвитку / Т. В.

Говорун та ін. Київ : ПЦ «Фоліант», 2004. 387 с.

74. Чувасова Ю. О популярных чат-ботах и инструментах для их создания. *Теплица социальных технологий*. 2016. URL: <https://te-st.ru/reports/meetup-chatbotsirk/>.
75. Штилева Л. В. Фактор пола в образовании: гендерный подход и анализ. Москва : ПЭРСЕ, 2008. 316 с.